

HUDOBNÝ ŽIVOT 76

Ročník VIII.
27. IX. 1976
2,- Kčs

18

„Hudba začína tam, kde slovo končí. Hudba je tu pre veci nevysloviteľné“.

Claude Debussy

Deň hudby – deň človeka

Medzinárodný deň hudby (1. októbra) je viac, ako bilancia, alebo pripomenutie nevšedného významu hudobného umenia v spoločnosti. Už viac rokov sa pri tejto príležitosti zdôrazňuje, že existuje ešte veľa hudby, ktorú nepoznáme, že hudobné kultúry jednotlivých kontinentov ešte neprenikli do povedomia moderného človeka a sú teda v tejto oblasti stále obrovské rezervy.

Tohto roku sa osobitne pripomína význam hudobnej výchovy pre človeka. V niektorých štátoch sa stále intenzívnejšie rozširuje, ako posilniť hudobnú výchovu, umožniť ľuďom organizované kontakty s dobrou hudbou, odbárat harky medzi hudbou a rôznymi predškolskými neskúseného poslucháča. Problémy hudobnej výchovy zaujímajú v niektorých štátoch i vlády, vyslovujú sa k nim ministri, zakladajú sa komisie na prieskum a posilnenie hudobnej výchovy, zriaďujú sa k tomu účelu nové hudobné vydavateľstvá, celé výchovné gramofonové edície a pod.

To všetko vyplýva z vedomia, že hudba má nezastupiteľnú úlohu v ľudskom živote, stáva sa čím ďalej tým viac ozajstným sprievodcom človeka a prelína sa s mnohými strán jeho privátny život. Osudy hudobnej výchovy všetkých typov sa

neponechávajú náhodám. Fyziológovia prenikli už hlbšie do podstaty človeka a úspešne skúmajú, ktoré danosti pre hudbu si v sebe človek nesie od narodenia, psychológovia v novších prácach lepšie dešifrovali psychické procesy pri počúvaní hudby a finálnom vyústení v estetický zážitok, sociológovia priniesli i nejednu závažnú poznatku k problematike vzťahu jednotlivca a kolektívu, k davovej estetickej psychóze, ku kolektívnemu vkusu a rôznym estetickým zážitkom. Tiež odborná pedagogika je už ďalej ako pred rokmi. Zdôrazňuje sa najmä neformálnosť tejto disciplíny, moderná snaha nezaťažovať pedagogiku zbytočnosťami, prehnane komplikovanou terminológiou, zbytočnými kapitolami. Ide o moderný prístup – nie o teóriu pre teóriu, ale o teóriu pre prax, nie o pedagogiku pre pláné vymýšľanie problémov, alebo opakovanie vecí dávno známych a prekonaných.

Medzinárodný deň hudby je vhodnou príležitosťou, zamyslieť sa nad všetkými týmito otázkami, robiť si aspoň malú inventúru toho, čo sme i my spravili na úseku hudobnej výchovy, umeleckého školstva a dotvárania celkovej hudobno-výchovnej koncepcie. S týmito vedomím sme koncipovali i toto číslo.

Snímka: K. Vyskočil

TIBOR SEDLICKÝ

K problému vyučovania HV na pedagogických fakultách

Od zavedenia vysokoškolskej prípravy učiteľov základnej školy – dlhoročnej to túžby pedagógov – prešlo už pomaly 20 rokov (roku 1957 začala pokusne na Pedagogickom inštitúte v Martine, od roku 1959 na 20-tich PI v celej republike), čo je už dosť dlhá doba na to, aby sme sa zamysleli nad pozitívnymi i negatívnymi výsledkami jej výchovno-vyučovacích výsledkov.

Počas svojej existencie prešli PF mnohými reformami, ktoré priniesli obyčajne zmenu v učebných plánoch, no i v koncepcijnej a obsahovej náplni jednotlivých predmetov (disciplín). Okrem reformy z roku 1962, kedy bol zrušený nástroj v príprave učiteľov pre 1.–5. ročník (do roku 1967) každá z nich znamenala pre hudobnú výchovu určitý – i keď niekedy len nepatrný – prínos. A tak tomu bude podľa predbežných informácií – aj v novej koncepcii, ktorá má pre prípravu učiteľov 1.–4. ročníka vstúpiť v platnosť už v tomto školskom roku.

Až do roku 1971 bola príprava pre nižší i vyšší stupeň základnej školy viacmenej spoločná (dvojročný spoločný základ, kombinácia s hudobnou – alebo inou výchovou), od roku 1971 sa však už celkom rozdelila a nie je vylúčené, že nová reforma toto rozdelenie zvýrazní aj špecializáciou jednotlivých fakúlt. Znamenalo by to zrejme aj špecializáciu a diferenciáciu samotných vyučujúcich, čo by bol ďalší významný krok v skvalitnení hudobnej prípravy učiteľov základnej školy. Veľkým prínosom pre učiteľov nižších ročníkov by malo byť tzv. špecializované (prehĺbené) štúdium hudobnej výchovy (od 4. septembra – s pomerne dobre dotovaným počtom hodín), v ktorom by zúčastnili ziskali hlbšie odborné a praktické znalosti, pravda, nie pre ročníky 6.–8., ale pre 1.–3. ročník. Ak sa pre navade-

nie špecializovanej hudobnej výchovy vytvorí aj podmienky – hlavne kadrové (z týchto dôvodov k jej realizácii na Slovensku nedošlo, hoci v učebných plánoch figurovala už od roku 1971), možno si od nej veľa sľubovať.

V učebnom pláne pre vyššie ročníky (5.–8.) má dôjsť nielen k zvýšeniu počtu hodín pre hudobnú výchovu, ale tiež k rozšíreniu exkurzií, praxe v speváckom zbere, zavedení obligátneho nástroja (teoreticky existuje tiež od roku 1971, no len málokde sa realizoval), v obsahovej náplni niektorých disciplín, no čo prívítajú iste všetci učelia na PF s radosťou je skutočnosť, že konečne dostanú (na Slovensku zatiaľ neboli žiadne) učebné osnovy.

Tieto – vcelku radostné perspektívy – však v žiadnom prípade neznamenajú, že PF už budú vypúšťať vysoko kvalifikované a kvalitné kadre na naše školy. Učebné plány síce môžu k takejto domnienke zväčšať, je tu však ešte veľa prekážok (objektívnych i subjek-

tívnych), ktoré – kým sa neodstránia – budú trvalou brzdou v odbornej príprave učiteľov hudobnej výchovy. Ide predovšetkým o tieto:

1. **Hudobná výchova** je jedným z mála predmetov, s ktorým sa väčšina žiakov dostane do styku len na ZŠ. Zo stredných škôl sa vyučuje len na pedagogických školách, resp. v dvoch ročníkoch humanitnej vetvy na gymnáziách (ako súčasť estetickej výchovy). Na odborné štúdium hudobnej výchovy (pre roč. 5.–8.) sa síce pri prijímacích skúškach kladie požiadavka ukončenia EŠU (štvorročná prestávka – ak uchádzač nepokračoval v II. cykle EŠU – je však veľmi markantná) no pre štúdium 1. až 4. roč. sa zatiaľ ovládanie nástroja nemôže požadovať, pretože len málo z prihlásených takúto požiadavku spĺňa a nemohli by sa splniť predpísané kvóty pre prijatie. Berú sa teda aj takí poslucháči, ktorí s hudobnou výchovou (od 9. roč. ZŠ) vôbec do styku neprišli, ba aj takí, ktorých skúšobná komisia z hudobnej výchovy nedoporučí. V takomto prípade ani u jedných, ani u druhých nemožno očakávať, že po skončení PF budú teoreticky, či prakticky pripravení natoľko, aby bez zábran splnili požiadavky vyučovať hudobnú výchovu na základnej škole.

Z uvedeného teda vyplýva, že pre štúdium hud. výchovy na PF stále chýba stredná škola, ktorá by v hudobnej výchove nadviazala na ZŠ a EŠU (aj pokiaľ ide o nástroj!) a vytvorila akýsi spojovací most medzi štúdiom hudobnej výchovy na týchto školách a PF. (Je iste paradoxné, že pri prijímacích skúškach pre učiteľky materských škôl sa kladú vyššie požiadavky – formou talentových skúšok – ako pre učiteľov nižších ročníkov základnej školy.) Pokiaľ na PF budú prichádzať poslucháči – z hudby začiatočníci, zatiaľ ani pri najoptimálnejších učebných

„Milióny ľudí v hudbe nachádzajú útechu; odkrýva im nový, oduševnený, žiarivý svet. Vďaka hudbe vedia, že pod úbohým, krutým povrchom života existuje ideálna, veľká krása.“

Leopold-Stokowski

plánoch nemožno očakávať, že sa situácia v ich hudobnej príprave podstatne zlepši.

2. **Učiteľské kadre** na PF, žiaľ, stále nespĺňajú tie kvalifikačné požiadavky, ktoré sa na vysokoškolských učiteľov kladú. Konštatovanie, že približne z 80 pracovníkov kateder hudobnej výchovy (na štyroch PF) sú len dvaja docenti, päť kandidátov na docenta, niekoľko doktorov filozofie, nijako nepotešuje. Pravda, na vine nie sú len samotní vyučujúci, mnohí by si kvalifikáciu aj chceli zvýšiť, avšak z rôznych objektívnych príčin jednoducho nemôžu. Ich zvýšená potreba v najbližších rokoch dáva zatiaľ len minimálnu nádej na zlepšenie v tomto smere. Na ich potrebu a výchovu FFUK zabudla – a dnes ich nemáme ani na PF a pomaly ani na PSM. Prechodná situácia prijímania vlastných absolventov ako asistentov nemôže zvýšiť úroveň vyučovania hudobnej výchovy na PF (ani na PSM) a nespôsobí trvalým riešením tejto krízy. Veď otázka kvalifikovaných kádrov, ich prístupu a zodpovednosti k práci bola vždy rozhodujúcou činiteľom pri formovaní akýchkoľvek odborní-

kov a práve pri formovaní učiteľov by sa na to nemalo zabúdať.

3. **Jednou z hlavných úloh PF** je pripraviť poslucháča – budúceho učiteľa – pre prax. Pre učiteľa hudobnej výchovy to znamená solídne ovládanie svojho hlasu (pre vzorný prednes piesne), hudobného nástroja (predovšetkým improvizácie), získanie dirigentských základov pre vedenie speváckych zborov a osvojenie si celkovej orientácie v oblasti hudobnej kultúry.

Nemožno sa však v tejto súvislosti nezmieniť o tej slabej stránke učebných plánov (žiaľ, aj pripravovaných), ktoré prax na cvičnej škole zaraďujú príliš neskoro (dokonca paralelne s teóriou vyučovania hudobnej výchovy, ktorá by mala prax predchádzať), že trvá veľmi krátko (len jeden rok pre dva predmety, čiže napr. pre hudobnú výchovu len jeden semester – ak do toho nepočítame 6-týždňovú riadenú prax v teréne) a že chýbajú – čo je veľmi smutné konštatovanie – schopní cviční učitelia (predovšetkým v nižších

(Pokračovanie na 7. str.)

staccato

● **BRNENSKÁ DIVA DELNÁ SEZONA:** Prvou premiérou v tejto sezóne (24. IX.) je opera Leoša Janáčka *Vlčtely pana Broučka* v hudobnom nastudovaní Jana Stycha, v réžii Václava Věžíka, na scéne a v kostýmoch Karla Zmrzlého a. h. a v choreografii zasl. umelca Luboša Ogouna. K 150. výročiu skladateľa smrti uvedie operný súbor Beethovenovho *Fidelia*, jedno z najslávnejších diel opernej literatúry, ktoré popri svojej vysokej hudobnej kvalite je oslavou lásky, slobody a boja proti útlaku. Opera C. Debussyho *Pélleas a Mélisanda* podstatne ovplyvnila vývoj hudobno-dramatických diel 20. storočia. Dielo je zaradené do repertoáru najmä s ohľadom na mladšiu generáciu divákov; v Brne nebolo uvedené od roku 1921. Pre širokú divácku obec je určená Mozartova *Čarovná flauta*. Na podnet a za úzkej spolupráce s brnenskou opernou dramaturgiou napísal brnenský skladateľ Evžen Zámečník operu pre deti *Ferda mravenec*. S citlivým pochopením pre deti psychológia snaží sa autor o bezprostredné nadviazanie na systém estetické výchovy a o vyplnenie citelnej medzery v hudobnej dramatickej tvorbe pre deti. Miniopera *Státného divadla v Brne* počíta s uvedením opery súčasného skladateľa Jana F. Fischera *Dekameron*, s ktorého dielom sa brnenské publikum stretlo už dvakrát (*Romeo, Júlia a tma, Zenísi*). Opera vznikla na námiet štyroch rozprávok z Boccaccioho *Dekameronu*. V snahe rozšíriť estetické obzory publika nastuduje Miniopera dve hudobno-dramatické formy, ktoré bezprostredne predchádzali vzniku opery — Banchieriho *Starček* — pochabosť a Torelliho *Veľkých milencov*.

● **V ZRKADLOVEJ SIEŇI PRIMACIÁLNEHO PALÁCA** v Bratislave bolo dňa 27. VIII. t. r. slávnostné plénum na počesť 32. výročia SNP. Poriadateľom bol Mestský výbor Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov. V umeleckom programe účinkovali poprední umelci bratislavských divadiel — o. i. sólisti opery SND: J. Oniščenko, A. Judt, J. Hurný a klavirista J. Salay. (V. R.)

● **ESU — HUDOBŇÝ ODBOR V ŽILINE** — pripravila k nastávajúcím voľbám kultúrno-umelecký program, s ktorým žiaci vystúpia v agitačných strestkách okresu Žilina. Už v auguste predviedli svoj program v agitačných strestkách v Trnove, Bytčici, Rosinkách, v Energetických závodoch a vo Váhovstave Žilina. Pri príležitosti voľieb prijali žiaci a pedagógovia školy socialistickej záväzok, uskutočniť 30 kultúrno-umeleckých vystúpení v okrese. Predpokladajú, že svoj záväzok vysoko prekročia

pre veľký záujem o tieto žánrovo pestré programy. (M. Skyčák)

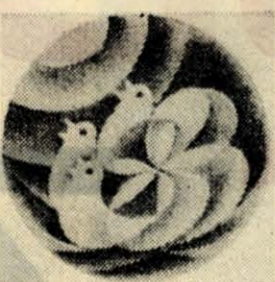
● **V DŇOCH 9.—12. SEPTEMBRA** t. r. bol v Olomouci V. festival detských speváckych zborov s medzinárodnou účasťou. Mal tradičný nesúfašný charakter prehliadky detských speváckych zborov všetkých kategórií. Zúčastnili sa ho zbory s členmi veku predškolského a školského do 15 rokov. Okrem domácich telies bolo tu aj viacero zborov zo zahraničia: Detský spevácky zbor z Burgasu, z Lublany, z Poznane a z Weimaru. Na festivale bolo 1500 detí.

● **SMETANOVA HUBICKÁ** bude mať premiéru v Českých Budějoviach 1. októbra t. r. Dňa 22. októbra bude v Juhočeskom divadle ďalšia premiéra — tentokrát československá. Skladateľ Emil Hlobil po svojich operách *Anna Kareninová* a *Meštiak* šľachticom napísal balet na rozprávkovú hru Františka Hrubína *Kráska a Zvíra*. Libretisticky Hrubínovu hru upravil skladateľovi Milan Fridrich. Dňa 3. septembra sa predstavili v Českých Budějoviach členovia opery Meininger Theater z NDR, ktorí pohostinsky uviedli Verdiho operu *Macbeth*. Obe divadlá majú medzi sebou družbu pomaly 20 rokov.

● **POCTA ŠOSTAKOVIČOVI** — pod týmto názvom bola v dňoch 11.—26. septembra t. r. XXII. prehliadka českého koncertného umenia. Jej poriadateľom a ideovým garantom je Svaz českých skladateľov a koncertních umělců. Na desiatich koncertoch bude dominovať tvorba D. Šostakoviča a českých skladateľov (J. Boháč, J. Matěj, I. Jirko, L. Sluka, J. Čermuga, I. Dvořáček, O.

Flosman, V. Kučera, P. Bořkovec, F. Zelený, V. Dobiáš a J. Pauer). Z interpretov, ktorí sa predstavujú na prehliadke, spomeňme aspoň V. Kameníkovú — klavír, J. Talicha — viola, S. Boguniu — klavír, L. Márovú — spev, Státny komorný orchester zo Žiliny pod taktovkou E. Fischera, Symfonický orchester čs. rozhlasu, Z. Kožinu — klavír, A. Večtomova — violončelo, J. Tomáška — husle, Nové klavírne trio, Ostravské kvarteto, A. Moravca — husle, Sukovo kvarteto, J. Chovanca — violončelo, M. Kejmar — trubka, M. Petra — lesný roh, Z. Puleka — pozaun, D. Šimonkovú — klavír, Z. Růžičkovú — čembalo, V. Rabasa — organ, L. Domanínsku — spev, Duě Boěmi di Praga, Janáčkov kvarteto, Pražské dychové kvinteto, Har-

moniu českých filharmonikov, V. Soukupová — spev, P. Messiereura — husle, Moravský filharmoniu z Olomouca, Sonatori di Praga, N. Grumliková — husle, F. Raucha — klavír, D. Baloghová — klavír, Talichovo kvarteto a Státny symfonický orchester z Gottwaldova.

● **GRAMOFONOVÝ KLUB** predložil po tieto dni 17. edičný program pre rok 1977, na ktorom sa podieľajú Supraphon, Opus a Pantón — s 80 titulmi gramofonových nahrávok. Edícia je rozdelená na niekoľko dielov. Z nich spomeňme *Živú tradíciu české hudby*, *Svetovú hudbu*, kde zaujímajú najmä licenčné nahrávky Beethovenovho *Fidelia* s dirigentom Karajonom, francúzske suity J. S. Bacha s čembalistkou Zuzanou Růžičkovou, Weberov *Čarostrelec* pod taktovkou Carlosa Kleibera a so Staatskapelle Dresden, Chopinove *Prelúdiá* s klaviristom Ivanom Moravcom, Brahmsove 4 symfónie so SF a L. Rajterom, licenčná snímka so Skriabinovými symfóniami a Rachmaninovým *Ostrovom mŕtvych*, op. 29, s dirigentom J. Svetlanovom, či gramoplatia s klavírnym dielom A. Schönberga. Súčasťou edície je aj časť nazvaná *Súčasná hudba česká a slovenská*. Za pozornosť stojí najmä nová nahrávka Suchobného *Zálm* zeme podkarpatskej so SF a Ladislavom Slovákcom (tenor — V. Příbyl). Ďalšie diely edície sú: *Svetová hudba*, *Portréty*, *Folklor*, *Slovesná tvorba*, *Divadlo*, *Jazzová hudba*, *Ludová a zábavná hudba*, *Populárna hudba* a *Diskotéka Mladého sveta*.

● **DŇA 1. SEPTEMBRA** t. r. usporiadala Nová scéna v Bratislave tlačovú besedu pri príležitosti uvedenia novej sezóny. Za účasti vedenia divadla sa hodnotením uplynulej a perspektívami novej sezóny zaoberal riaditeľ divadla Dalibor Heger. Zvlášť upútali body hovoriace o najnovších úspechoch spevohry v závere uplynulej sezóny v NSR, Belgicku a v Holandsku, kde pre veľkú odozvu divadlo zopakuje zájazd s operetou O. Nedbala *Polská krv*. Okrem toho sa uskutočnia i výmenné zájazdy s domácimi súbormi v Martine, v Brne, v Banskej Bystrici a s družobným súborom z Juhoslávie. Zájazdy sa týkajú rovnako spevohry, ako činohry. Okrem toho sa NS pripravuje na oslavu 30. výročia založenia súboru, ktoré sa viažu k 30. novembru t. r. Divadlo sa pripravuje dôstojne oslaviť toto jubileum novými inscenáciami, ako aj zhodnotením práce v uplynulých sezónach, ktoré vniesli do bratislavského kultúrneho života veľa nových umeleckých hodnôt.

ŠKOLA A HUDBA

Nová koncepcia hudobnej výchovy

HRAVOST — ZÁKLAD PRÍSTUPU K ŽIAKOVI

V celom pokrokovom svete stretávame sa s tendenciami zmôdernizovať hudobnú výchovu prostredníctvom všestrannej aktivizácie dieťaťa, rozvíjania jeho tvorivých síl, estetických záujmov a schopností.

Nová koncepcia hudobnej výchovy (spojená s celkovou prestavbou základného vzdelávania — pri ktorej 1.—4. ročník bude tvoriť prvý stupeň a 5.—8. ročník druhý stupeň základnej školy) zakotvená v nových učebných osnovách, plne rešpektuje a podporuje tieto tendencie. Hľadá nové cesty, ako dať svoje ciele do súladu s potrebami a požiadavkami dnešného života, s terajšou hudobnou kultúrou, ovplyvnenou najmä prudkým rozvojom masovokomunikačných prostriedkov, a pritom berie do úvahy mentálne vlastnosti a možnosti dnešných detí.

NIELEN NÁUKA — PREDOVŠETKÝM HUDBA

Esteticko-výchovný predmet hudobná výchova čerpá svoj obsah predovšetkým z oblasti hudobného umenia. Je potrebné, aby všestranne využívala jeho komunikatívne, vzdelávacie a výchovné možnosti, a to v súvislosti s jeho najdôležitejšou vlastnosťou — aktivizovať emocionálnu stránku duševného života človeka. Vychádzajúc z toho, kladie si nová koncepcia hudobnej výchovy tieto ciele:

1. Všetstranne rozvíjať hudobnosť žiaka, jeho hudobné schopnosti, záujmy a potreby, ktoré by mu umožnili vnímať, prežívať hudobné krásno a hudobne sa prejavovať, orientovať sa v hudbe prítomnosti a minulosti, rozoznávať hodnoty v hudobnom umení.
2. Prostredníctvom hudby vplývať na osobnosť žiaka, pestovať medziľudské vzťahy, nadšenie pre kladné ideály spoločnosti, lásku k vlasti, k socialistickému zriadeniu a proletárskemu internacionalizmu.

Vyučovanie hudobnej výchovy zotráva v nás už dlhé roky v tradičných kolajách. Aj keď doteraz platné učebné osnovy pokladajú znejúcu hudbu za východisko vyučovacieho procesu, aktívny styk dieťaťa s hudbou nie je obyčajne dostačujúci. Jednotlivé zložky hudobnej výchovy (spev a počúvanie hudby, doplnené hudobnou náukou) vystupujú dosť izolovane. V praxi sa často osvojovanie náukových prvkov povyšuje na cieľ vyučovania (napr. naučiť noty, stupnice, životopisy skladateľov). Nerešpektuje sa dostatočne špecifický charakter hudobného umenia, ktorý si vyžaduje hudobné diela nielen poznať, ale ich vedieť na patričnej úrovni vnímať, prežívať a hodnotiť. Práca s piesňou pri nácviku a so skladbou pri predhrávaní býva často mechanická — bez preniknutia do jej charakteru a pochopenia výrazových prostriedkov hudobnej reči. Takisto sa nie vždy dostatočne rešpektujú vekové zvláštnosti dieťaťa.

Nová koncepcia hudobnej výchovy chce pomocou odstrániť tieto nedostatky. Využíva pritom pokrokové skúsenosti hudobných pedagógov rôznych krajín, súčasne si však uvedomuje potrebu rešpektovať aj domáce tradície (napr. náš hudobný folklor, národnú hudbu), spoločenské podmienky i možnosti aké máme pre hudobnú výchovu u nás (najmä malý počet hodín v učebnom pláne). Dôležité je, aby hudobno-výchovný proces vychádzal z hlavných činiteľov hudobnej výchovy a využíval tie prostriedky, ktoré účinnéjšie pomôžu rozvíjať mu-
kalitu našich žiakov.

Vzácní hostia

■ **Sovietsky huslista Gidon Kremer** v rámci abonementných koncertov SF prvý raz hral s našou filharmoniou *Čajkovského koncert D dur*. So svojou partnerkou Tatianou Grindenkovou, s ktorou vytvára husľové duo, prisľúbil jeden koncert aj pre žiakov a pedagógov bratislavského Konzervatória. Program, ktorý toto husľové duo poskytlo, nebol len obsahovo bohatý (skladby z obdobia baroka — až po súčasnú tvorbu), ale aj technicky veľmi náročný. Husľové duo je na koncertných pódioch veľmi

zriedkavým javom. Má to svoju príčinu. Taký náročný program, ktorý nám predviedli tieto umelci, si vyžaduje v každom ohľade perfektných instrumentalistov. Túto technickú perfektnosť a zrelú umeleckosť Grindenková a Kremer demonštrovali v *Telemannovej Sonáte* pre 2. husle ukázali zmysel pre štýlovosť barokového obdobia a ušľachtilú tónovú kultúru, rovnako aj v *Suite* v starom slohu od Maxa Regera. Dominantou programu tvorila *Sonáta* op. 56 pre 2. husle od S. Prokofieva. Bolo obdi-

Zo základných činiteľov hudobnej výchovy treba kľásť na prvé miesto žiaka — ako objekt a súčasne subjekt výchovného pôsobenia. Viac ako doteraz rešpektovať mentálne zvláštnosti dieťaťa a intenzívnejšie ich využívať (napr. v mladšom školskom veku spontánnosť, hravosť, túžbu po uplatnení sa i bohatú fantáziu, v staršom školskom veku záso vyspelejší intelektuálny pohľad dospievajúceho). V súvislosti s vývojom dieťaťa začíname aj v hudobnej výchove hravými formami práce a postupne prechádzame k zámernej činnosti, kde môžeme očakávať uvedomelejší prístup žiaka. Musíme však vychádzať z tézy, že všetky deti sú hudobne vychovateľné, v kladnom slova zmysle ovplyvniť ich hudobné záujmy a od začiatku vyvolávať estetický zážitok.

VÝZNAM ZNEJÚCEJ HUDBY NA HODINÁCH

Ďalší dôležitý činiteľ hudobnej výchovy — hudobné umenie — je hlavným nositeľom emocionálneho pôsobenia na žiaka. Znejúca hudba musí byť tým najdôležitejším názorom na každej vyučovacej hodine a súčasne východiskom pri rozvíjaní hudobných schopností, zručností, návykov a poznatkov. Sprostredkovateľom medzi dieťaťom a hudbou vo vyučovaní je učiteľ. Na rozdiel od minulosti je nielen vychovávateľom a vzdelávateľom, ale aj partnerom a spolupracovníkom svojich žiakov: usmerňuje ich v hudobných činnostiach, hľadá pre nich pútavé spôsoby práce, v ktorých by sa mohli tvorivo uplatniť. Spolu s nimi porovnáva, hodnotí a teší sa z dosiahnutých výsledkov. Podnecuje ich záujmy aj o mimoškolské formy hudobnej výchovy.

Všetky tieto činitele sa vo vyučovaní procese hudobnej výchovy navzájom podmieňujú a ovplyvňujú predovšetkým prostredníctvom hudobných činností.

ROZMANITOSŤ HUDOBŇÝCH ČINNOSTÍ

Jedným z dôležitých znakov novej koncepcie hudobnej výchovy je práve využívanie rozmanitosti hudobných činností, ktoré sú zdrojom aktivizácie žiakov a súčasne aj podnetom pre estetický zážitok. Okrem spevu, ktorý ostane naďalej jadrom vyučovania a okrem počúvania hudby to bude hra na ľahkovládateľných nástrojoch a spájanie hudby s pohybom. Popri reprodukčných (interpretovaných) prejavoch, t. j. speve, piesni, imitácii rôznych motívov pri hrách a cvičeniach, uplatnia sa aj **tvorivé prejavy detí** (napr. rytmizácia a melodizácia textov, vokálna, instrumentálna i pohybová improvizácia, vytváranie hudobných dialógov a pod.).

Hudobné činnosti sa budú navzájom dopĺňať a obohacovať. Umožnia všestranné kontakty dieťaťa so znejúcou hudbou; jeho tvorivé uplatnenie. Príčinia sa o prítlačnosť každej hodiny hudobnej výchovy a súčasne nám pomôžu pri systematickom rozvoji hudobnosti žiakov.

Od 1. septembra tohoto roku sa už prváci v celej republike začínajú učiť podľa nových osnov vo všetkých predmetoch. Veríme, že tie — z hudobnej výchovy — vychádzajúce zo spomínanej novej koncepcie, zabezpečia lepší rozvoj hudobnosti žiakov ako doteraz a budú v pozitívnom slova zmysle upevňovať vzťah a záujem žiakov o hodnotné hudobné umenie, ktoré im sprostredkuje radosť, krásu, poznanie a posilní ich morálne ctenie. E. ŠIKULOVÁ

vuhodné, s akou ľahkosťou zvládli toto, na intonáciu, techniku a súhrn komplikované dielo. Najdobrejšie témy boli plasticky vypracované a muzikálne stvárnené. Spevná prvá a tretia časť svojou dynamickou a farebnou paletou ozdobila melodickú líniu. Dielo (v tak vysoko umeleckom predvedení) vyvolalo u poslucháčov nadšené ovácie. Odmienou boli pridavky: *Wieniawského Koncertná etuda* a *Paganiniho Benátsky karneval*. V mimoriadne srdečnej, bezprostrednej atmosfére, ktorá vznikla počas koncertu, zahrala Tatiana Grindenková Variácie pre sólové husle na pieseň „Posledná ruža“ od H. W. Ernsta. Technicky najnáročnejšie dielo zvládla fenomenálna huslistka, laureátka bruselskej husľovej súťaže s noblesou a technickou ľahostajnosťou. Gidon Kremer ešte mimo bruselskej súťaže získal laureátstvo v Montreale, na Paganiniho súťaži v Janove a naposledy — laureátstvo Čajkovského súťaže v Moskve. (J. p.)

Ladislav Novomeský

1904 — 1976

V storakých rozpomienkach zjavovať sa bude v myšlienkach na včera, čo zajtra prichodí. Smrť je len nenávratno. Iba zabudnutie je koniec života.

... a hudba

Aj keď národný umelec Ladislav Novomeský nebol aktívnym hudobníkom a jeho domou bola poézia, v tejto sa stal aj najznámejším, predsa možno konštatovať, že mal k hudbe veľmi kladný vzťah. Ako povereník školstva a kultúry SNR podpísal zákon o zriadení Vysokej školy múzických umení v Bratislave (1949) a zákon o ustanovení Slovenskej filharmónie (1949). Na inaugurač-

nom koncerte Slovenskej filharmónie 27. októbra 1949 obzvlášť kultúrna verejnosť vo verejnom prejave s existenciou tohto orchestra. Popri svojej mnohej zaneprázdnenosti mal ho poslucháči možnosť vidieť viackrát na hudobných podujatiach v Bratislave.

Jeho poéziu zhudobnil už roku 1934 národný umelec Alexander Moyzes v diele „Farby na palete“. Boli to štyri pies-

ne v úprave pre spev a klavír. Po oslobodení preložil text známej piesne J. Zapfa „Pieseň práce“, ktorá sa stala čoskoro veľmi známou a bola veľa krát publikovaná. Roku 1964 vyšiel v Slovenskom hudobnom fonde cyklus štyroch piesní L. Novomeského „Mladosť“, ktorý zhudobnil skladateľ Ladislav Holoubek. V nasledujúcom roku vydal takisto Slovenský hudobný fond cyklus piesní „Cesta“ — pre spev a klavír na texty L. Novomeského v spracovaní národného umelca Alexandra Moyzesa. Toto dielo bolo pôvodne komponované pre soprán a orchester.

Týchto niekoľko diel, ktorých počet nebude asi úplný (rukopisné skladby nie sú zatiaľ podchytené) je dokladom toho, že poézia národného umelca Ladislava Novomeského bola nielen recitovaná, ale v úpravách našich skladateľov aj zhudobnená a odznievala v rozhlase i na verejných koncertoch. J. P.

„Hudbu človek netvorí — hudbu človek žije. Hudbu človek nepočúva — hudbu človek absorbuje. Preniká ním všetkými cievmi, tak, ako pulzuje celým bytím tvorcu. Všimnite si na koncertoch ruky tých, čo vám hudbu podávajú... a svoje ruky, ako mlčky ležia v lone: len nenarušíť tú chvíľu, keď k nám prichádza to krehké nič, čo neschúš do dlane, ale čím objímeš vesmír. Pre to nič a pre ten vesmír je hudba mojím životom...“

Eugen Suchoň

Ako s intonačnou výchovou?

Intonačná metóda, používaná na bratislavskom Konzervatóriu, nie je nejakou novou, prevratnou metódou, skôr nadväzuje na osvedčené systémy minulosti, usilujúc sa z nich postúpiť až k požiadavkám dnešnej hudby.

Základom systému je tonálna intonácia na základe durového a molového trojzvuku a stupnice, teda prvkov, ktoré sú každému — hudobne aspoň trochu talentovanému človeku takmer vrodené. Tieto dva základné prvky sú východiskom metódy, k nim sa viažu a sú z nich odvodzované ďalšie prvky — až po úplné zvládnutie intonácie všetkých diatonických a chromatických vzťahov. Bez nadsádzky možno povedať, že žiak, ktorý je schopný zvládnuť intonáciu obidvoch trojzvukov a stupnic vo všetkých možných vzťahoch (a má dostatočne inteligentné predpoklady pochopiť väzby iných prvkov na tieto dva hudobne elementárne danosti), bude vedieť zaintonovať každý hudobný jav všetkých historických období.

Na rozdiel od podobných metód, z ktorých náš systém vychádza (Doležil, Batke a pod.) je žiak vedený k simultánnemu zvládnutiu obidvoch tónorodov. Tak sa mu molová tónina nebude javiť ako čosi náročnejšie, ako tónina durová.

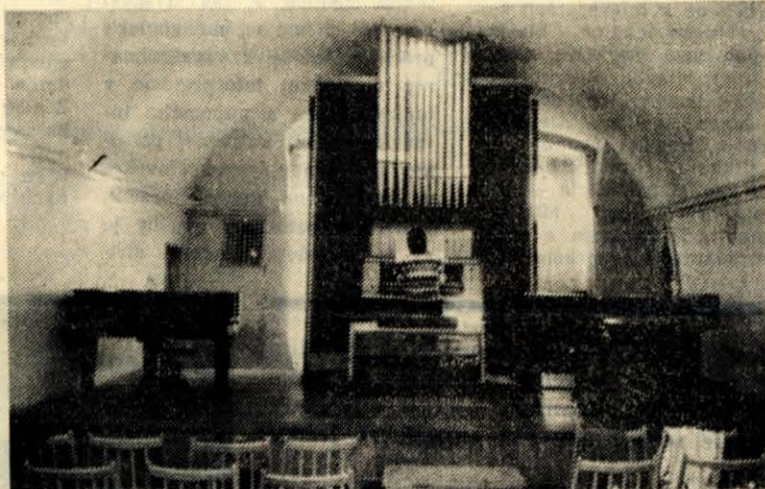
Na rozdiel od iných metód, upúšťame od solmizačného systému, ktorý má sice mnohé výhody, ale tiež veľké nevýhody pre rozmnoženie potrebných myšlienkových postupov pri intonácii každého prvku, čo inteligentne slabším žiakom môže spôsobovať až neprekonateľné ťažkosti. Práve tak je solmizačná metóda nevhodná pre žiakov speváckeho odboru, kde pri technických cvičeniach sa solmizačné slabiky používajú v iných funkciách, a preto nastáva ustavičný rozpor a rozbiehanie solmizačných návykov vo výučbe intonácie.

Tonálna intonácia, základ celého systému, sa uskutočňuje upevňovaním predstavy tonálnych vzťahov k tonickému kvintakordu. Žiak je vedený k tomu, aby bezpečne cítil každý stupeň v tónine a ten si vedel vybaviť (na základe tonálnych vzťahov) a zaintonovať — bez ohľadu na to, v akej (a) zložitej kontexte) sa ten-ktorý stupeň objavuje. Z intonácie tohto typu je celkom vyčlenená intervalová predstava; žiak neintonuje intervaly, ale stupne v tónine. Tých je iba 8, resp. (vzhľadom na niektoré zvláštnosti) asi 10—15, zatiaľ čo intervalov — so všetkými variantami — okolo 30, nehovoriac už o tom, že intervalová intonácia je oveľa ťažšia a náročnejšia a menej bezpečná (navyše — „rozbieha“ prirodzené vnímanie intonovanej melódie).

Pravda, aj bezpečnú znalosť intonácie intervalov musí profesionálny hudobník zvládnuť, či už pre intonáciu melódii modulujúcich, alebo takých, čo nie sú tonálne založené, alebo pre svoju instrumentálnu prax. No intervaly sú v našom systéme odvodzované práve z tonálnej intonácie a žiak tu postupuje od jednoduchšieho a známeho — k zložitejšiemu. Podobne sa postupuje pri akordickej intonácii, čo je istá varianta intonácie intervalovej. Služi tu uvoľňovanie tonálnych predstáv v intonácii. Určitou jedinečnosťou celého systému je, že žiaci sú vedení k tomu, aby sa naučili spájať poznatky zo všetkých troch typov intonačných postupov (intonácia tonálna, intervalová a akordická). Učebná látka je od začiatku uvedená do kontextu so živou hudbou.

Istým nedostatkom súčasného stavu je samotná učebnica intonácie. Jednak pre vyčerpané vydanie, ako aj preto, že od jej vzniku uplynulo už takmer jedno štvrtstoročie. Všetci sa nám už dnes javí v inom svetle a aj vývoj hudby za posledné desaťročie si vyžaduje ďalšie napredovanie i v tejto oblasti.

Vyučujúci bratislavského Konzervatória preto pripravujú prepracované vydanie, o ktoré prejavili záujem aj české konzervatória, takže práca sa stanú zbraňou prvou slovenskou hudobnou učebnicou pre školy stredného typu — s celostátnym používaním. P. ZIKA

Koncertná sieň košického Konzervatória.

Snímka: T. Tariányi

Pedagogické zámery

v Košiciach

Dvadsať rokov košického Konzervatória je síce krátke obdobie v živote tejto školy, no zato dostatočne bohaté na zmeny, rast i reorganizácie... Škola začínala v neuveriteľne skromných pomeroch a podmienkach. Časom sa rozrástla vo veľkú inštitúciu. I tento rast však nebol adekvátny potrebám Východoslovenského kraja. Vedť kto mohol predpokladať, že roku 1976 budeme mať v SSR vyše 100 EŠU s viac ako 40 pobočkami, na ktorých vyučuje asi 1500 pedagógov a vzdeláva sa vyše 35 000 žiakov?

Tento fakt napovie viac, ak si uvedomíme, že do roku 1945 sme mali len niekoľko hudobných škôl, na ktorých vyučovala doslova hŕstka pedagógov. Kultúrny rozvoj za socializmu prekonal všetky očakávania. Pravdu mali tí, ktorí dali súhlas k zriadeniu ďalších konzervatórií na Slovensku! Lenže aj ich kalkulácie sa ukázali skromné, pretože terajší trend vo vývine EŠU prekonáva všetky doterajšie predstavy. Pravda, s tým súvisí aj narastanie nekválikovanosti učiteľov na EŠU, a to aj napriek tomu, že počty absolventov konzervatórií sú z roka na rok väčšie. Zatiaľ EŠU nemôžu poskytnúť všetkým nadaným záujemcom hudobnú výchovu tak, ako to stanovujú zásady postupného rozvoja EŠU z roku 1960. Ak vychádzame zo stanoviska, že EŠU by mali poskytovať základy odborného hudobného vzdelania len tej časti talentovanej mládeže, u ktorej je záujem o štúdium niektorého umeleckého odboru dominujúci — ide vlastne o školy výberové — mali by podchytiť asi 15 perc. všetkej mládeže, teda dvojnásobok dnešného stavu. Dosiahnutie tohto cieľa by trvalo pri dnešnom tempe rozvoja asi do roku 2005!

priestorov, s nedostatkom priestorov na cvičenia žiakov, nemá nijaký zhromažďovací priestor, chýbajú priestory pre koncertnú činnosť žiakov atď. Okrem iného máme veľké ťažkosti s ubytovaním žiakov i nových pedagógov. Určite bude zaujímavé pripomenúť, že naša škola by mohla ihneď prijať až 8 klaviristov-pedagógov a korepetítorov!

STRETÁVAME SA ustavične s nesprávnou profesionálnou orientáciou, ktorá je neuduhom nášho stredného i vysokého hudobného školstva. Žijeme v akomsi zajatí retardačných tradícií umeleckého školstva so silným a jednostranným preferovaním výkonno-umeleckej stránky. Zabúdame, že v niektorých odboroch sa takmer všetci absolventi školy venujú v praxi pedagogickej činnosti na EŠU (akordeonisti a klaviristi). Do orchestrov nastupujú iba najschopnejší absolventi sláčikového a dychového oddelenia, ostatní idú opäť učiť. Iba v speváckom a tanečnom oddelení sa absolventi prevažne uplatnia vo sfére výkonno-umeleckej, no treba dodať, že po pedagogických silách tejto profesie je už teraz značný dopyt na EŠU!

Situácia sa nijako nedoriedila posilnením pedagogických disciplín pri prestavbe učebných plánov konzervatórií roku 1970. Treba urýchlene začať so špecializáciou prípravy a s premyslenou profesionálnou orientáciou žiakov podľa odborov a skutočných potrieb nášho hudobného života. Musíme si uvedomiť, že konzervatóriá sú v súčasnosti predovšetkým školami pre výchovu pedagógov pre EŠU, až v ďalšom poradí saturujú potreby orchestrálnych telies, divadelných súborov a slúžia pre prípravu špičkových umeleckých talentov. Isté je, že každá z uvedených zložiek je rovnako dôležitá ako pedagogická výchova a príprava, lenže ostatné sa týkajú iba nepatrného počtu žiakov a nemôžu byť preto dominantnou činnosťou školy. Ak máme na škole mimoriadne talentovaného žiaka, vedme ho cieľavedome k najvyššej umeleckej profesionalite, ale nekladme podobné nároky na všetkých žiakov.

VÝCHOVA BUDÚCICH PEDAGÓGOV
Podcenenie pedagogického zamerania výchovno-vzdelávacej činnosti školy má spätne korene v nesprávnych názoroch na pedagogickú prácu. Činnosť pedagóga hlavného predmetu sa často hodnotí len podľa jeho výsledkov práce pri výchove špičkových talentov. K takému hodnoteniu napomáhajú aj rozličné interpretačné súťaže pre všetky stupne hudobného školstva. Aby sme boli správne chápaní: sme za to, aby bolo čím viac výkonných umelcov reprezentatívneho typu a myslíme, že sa musia konzervatória starať o ich výchovu cieľavedomejšie ako doteraz. (Ešte sme pre nich nepripravili také podmienky, aké majú napríklad vrcholoví športovci...). Zdôrazňujeme však, že ak je dominantnou činnosťou konzervatória výchova budúcich pedagógov, mali by sme odstrániť jednostranné hodnotenie vyučujúcich pedagógov školy, ktoré dominantnú činnosť školy podceňuje.

Nie sme dostatočne pružní pri zavádzaní diferencovaných vyučovacích postupov. Pedagógovia našej školy realizovali — na EŠU vo Východoslovenskom kraji — v priebehu niekoľkých rokov rad hospitácií a svorne konštatujú, že naši absolventi nie sú dostatočne pripravení pre pedagogickú prácu. Najmarkantnejšie sú tieto nedostatky:

1. Prejavuje sa všeobecne nedostatočná pripravenosť učiteľov EŠU po stránke pedagogickej a psychologickú;
2. vyučovanie nástrojovej hry sa nespája s celkovým rozvojom hudobnosti žiakov EŠU;
3. sú disproporcie medzi získanými vedomosťami v nástrojovej hre a v jej praktickom využívaní;
4. neutešený je stav vyučujú hudobnej výchovy, u žiakov je nedostatočne rozvíjaný rytmický a intonačný prejav a je obmedzená ich hudobná predstavivosť;
5. zanedbáva sa kolektívne muzicirovanie v súboroch rozličného zloženia;
6. slabo sa rozvíja hudobno-osvetová činnosť učiteľov EŠU v mieste ich pôsobiska a nedoriešená je otázka ich ďalšieho vzdelávania;
7. nedostatočne sa realizuje výber a usmerňovanie najtalentovanejšej časti žiactva pre ďalšie hudobné štúdium.

To sú, pravda, len letmé postrehy a poznámky k problémom, ktorý súvisí s košickým Konzervatóriom a jeho budúcnosťou, k problému, ktorý má longitúdinalný charakter a bude narastať úmerne s ďalším rozvojom hmotnej i kultúrnej úrovne nášho ľudu v zmysle záverov XV.jazdu KSČ.

STEFAN MERESS
MATEJ LENGYEL

Dožívate sa vzácneho životného jubilea — 65 rokov. Máte za sebou veľa rušnej a náročnej práce, ale iste aj krásnych zážitkov z čias, kedy ste začínali svoju hudobnú cestu...

— Maj som šťastie, že — ako osemdesiatročný — som sa dostal do rúk vynikajúcej a prvej slovenskej klavírnej virtuózky, neskôr profesorky Anny Kafendovej-Zochovej. To neboli iba hodiny technických príprav, ale muzicovanie. Studoval som u tejto vzácné ženy takmer 14 rokov a sledoval som jej elán a energiu, s ktorou vychovávala svojich zverencov. Na bývalej Hudobnej a dramatickej akadémii som sa stretol aj s polyhistorom hudby — prof. Jánom Strelcom, mimoriadne erudovaným filológom i muzikológom s vynikajúcimi kritickými postrehmi, s človekom, ktorý budoval a doorganizoval hudobné školstvo na Slovensku. Jeho koncepcia trojstupňovosti (LSU, konzervatórium, VŠMU) sa stala realitou. Morálnou odmenou mu iste bolo menovanie za prvého rektora VŠMU. To už som s profesorom Strelcom vtedy prežil 25 rokov neustáleho kontaktu, či už na poli zborového spevu,

... organizačne a umelecký činný

ktorý sme sa snažili dostať z detských plienok a uviesť na úroveň schopnú európskej konkurencie, alebo ako hudobný referent, berúc si vzor zo Strelcových hudobno-kritických článkov. Nakoniec sme sa zišli na pôde Spevského zboru slovenských učiteľov. Sledoval som stopu svojho učiteľa, u ktorého na VŠMU som absolvoval odbor „dirigovanie zboru“. Vo funkcii dirigenta SZSU som nadviazal na jeho interpretačný štýl, osvojil som si jeho predstavy a zvuku vokálneho telesa, o potrebe ovládať teóriu i prax spevu, ako inštrumentálneho zborového telesa.

Mohli by ste bližšie načrtnúť vašu prácu so SZSU?

— Zo SZSU som sa pokúsil vytvoriť umelecké teleso, schopné medzinárodnej reprezentácie. Myslím, že sa to v mnohom podarilo. Veď za mojej dirigentskej éry sme koncertovali v osemnástich európskych štátoch, nevynímajúc Kyjev, Paríž, Brusel, Kodan a mnohé iné hlavné mestá i veľké svetové súťaže (Llangollen, Wales atď.). Udržovali sme kontakty s bratskými českými učiteľskými telesami: s Pěveckým združením moravských učiteľů a s Pěveckým združením pražských učitelů. Slávne mená dirigentov týchto telies — Josef Šoupa a Metod Doležil — v mnohom ovplyvnili aj náš prístup k interpretácii českej zborovo-vokálnej klasičky, od nás zase preberali názory na interpretáciu súčasnej slovenskej tvorby, reprezentovanej hlavne dielami Alexandra Moyzesa, Eugena Suchoňa, Jána Cíckera, Otta Ferenczyho, ale i staršej generácie — Jána Levoslava Bellu, Mikuláša Schneidra-Trnavského a iných. V dramaturgii programov som

uprednostňoval predovšetkým domácu tvorbu, hlavne slovenskú a touto sme reprezentovali úroveň mužského zborového telesa na spomínaných koncertných pódioch. Treba si uvedomiť, že v priebehu 55 rokov existencie zboru odpievali speváci vyše 1800 koncertov a stali sa propagátormi nášho hudobného umenia hlavne doma, na našich dedinách, v mestech, vo fabrikách i na JRD — tam, kde sa druhí „nedostali“.

Aké sú vaše názory na „amaterské“ dirigovanie?

— Azda ste si všimli, že v posledných desaťročiach naše spevské telesá, predovšetkým amatérske, sa mimoriadne úspešne uplatňujú na veľkých medzinárodných súťažiach. V čom je príčina? V cieľavedomom školení dirigentov. Dvojročné dirigentské kurzy, poriadne pred rokmi Osvetovým ústavom, priniesli svoje ovocie. Najlepší z absolventov týchto kurzov prešiel na štúdium dirigovania zboru na Hudobnú fakultu VŠMU, kde sa formoval ich estetický názor, ich technická pripravenosť, rozhľad v literatúre, štýlovosť v interpretácii — tie prvky, ktoré z mladého dirigenta pomáhajú vytvárať umelca. A tak si myslím, že i moja pedagogická práca prispieva k skvalitňovaniu umeleckej interpretácie v tomto odbore a napomáha intenciam našej kultúrnej politiky: dať pracujúcemu človekovi umenie na dobrej úrovni. Jedným z princípov výučby je aj to, že všetci študenti diri-

govania zboru musia popri svojej profesionálnej robote venovať svoju energiu aj práci s telesami záujmovej umeleckej činnosti.

Pripravujeme sa na obľúbený hudobný festival — Bratislavské hudobné slávnosti. Patrie k hlavným organizačným osobnostiam tohto podujatia ako predseda festivalového výboru. Akou cestou sa bude uberať tohtoročný festival?

— Moje vzdelanostné zázemie (popri Hudobnej a dramatickej akadémii som študoval právo, Filozofickú fakultu UK, VŠMU) ma priviedlo aj na pole organizátorské. Z umeleckých funkcií chcem tu spomenúť jednu, ktorá mi veľmi prirástla k srdcu: predseda festivalového výboru BHS. Necítim sa byť „funkcionárom“, ale robotníkom, ktorý svoju prácu koná s radosťou a s plným výpätím. Som však iba kolieskom v stroji, ktorý diriguje tento veľkolepý festival a o výsledku našej práce hovorí samotná fakta. Pri koncipovaní tohto ročníka BHS — teda už dvanásteho — sme prizerali na hlavný ideovo-politický akcent tohto ročníka — XV. zjazd KSČ, jeho zábery a ciele v oblasti kultúry a umenia, a to tým, že sme uplatnili československú a sovietskú hudobnú tvorbu, aj interpretačné umenie hudobných kultúr socialistických krajín a krajín rozvojových. Snažime sa sprístupniť umelecké hodnoty čo najširším vrstvám pracujúcich a upriamiť svoju pozornosť na nastupujúcu generáciu umelcov i návštevníkov. Zvláštnu črtu nášho festivalu vytvárajú dve akcie, a to Interpretácia a Medzinárodná tribúna mladých interpretov. Konáme ich z poverenia Medzinárodnej hudobnej rady a v spolupráci s UNESCO. Festivalový charakter BHS je tiež vhodným rámcom pre usporiadanie iných kultúrnych akcií. Z nich spomeniem aspoň muzikologickú konferenciu a stretnutie dramaturgov symfonických orchestrov zo socialistických krajín.

Za rozhovor ďakuje:
V. KORECKÁ

Ako si predstavujem novú koncepciu LŠU

Problematika koncepcie LŠU je už dlhé roky predmetom zamýšľania sa nielen hudobných pedagógov pôsobiach na tomto type škôl, ale aj širokej hudobnej verejnosti. Nie je to náhodou. Od správneho usmerovania práce LŠU závisí nielen kvalita základnej prípravy budúcich hudobných profesionálov, ale v značnej miere i výchova koncertného publika.

V súčasnej dobe možno konštatovať, že otázka vytvorenia novej koncepcie LŠU sa stala aktuálnou z viacerých hľadísk. Z aspektu organizácie štúdia je to reagovanie na prejavujúcu sa základnú školu. V tomto smere sa žiada posunúť vekovú hranicu prijímania žiakov do PHV na I. ročník ZŠ, za predpokladu rešpektovania špecifických tohto vekového obdobia. Uvediem niektoré dôvody podporujúce túto myšlienku:

- a) všeobecne sa konštatuje, že vyspelosť našich detí sa neustále zvyšuje;
- b) základné predpoklady a vlohy pre umeleckú činnosť by sa mali rozvíjať v podstatne skoršom veku, ako je 8 rokov;
- c) vo svete už slávi pozoruhodné úspechy hudobná výnoba nadaných detí (Japonsko, Maďarsko a i.).

PROBLÉM UČEBNÝCH OSNOV

Druhým dôvodom pre vytvorenie novej koncepcie LŠU je požiadavka spoločnosti na funkciu tohto typu škôl v našom systéme výchovy a vzdelávania. I keď sa urobil veľký kus práce, praktický život odhalil niektoré nedostatky. Malo by ísť predovšetkým o prehodnotenie terajších učebných osnov, organizácie štúdia, obsahu i foriem vyučovania tak, aby všetko snaženie viedlo k jedinému hlavnému cieľu: k výchove a odbornej príprave mladých hudobníkov, schopných samostatnej, aktívnej hudobnej činnosti, či už pokračovaním v štúdiu na vyšších hudobných učilištiach, alebo pôsobením v oblasti amatérskej. Dosiahnutie tohto cieľa predpokladá určité úpravy v učebných osnovách i vytvorenie potrebných podmienok v oblasti organizačnej (učebné plány, umožňujúce väčšiu diferenciáciu — tak vonkajšiu, ako aj vnútornú a pod.). Veľký kus práce v tejto oblasti vykonali v CSR, kde už niekoľko rokov prebieha široká diskusia o otázkach profilu absolventa LŠU, ako aj o poslaní jednotlivých odborov LŠU. Táto rozprava dostala svoje miesto i na stránkach časopisu Estetická výchova, kde (pod názvom Jaký chceme mať hudobný odbor na LŠU) sú uvádzané základné materiály z tejto problematiky.

Jé treba vysoko hodnotiť snahu vedenia Hudobného života, že sa rozhodlo vydať zvlášť číslo venované otázkam hudobnej výchovy, kde by sa dal riešiť názorom ľudí, ktorí by chceli k týmto otázkam hovoriť. Bolo by vhodné na tomto fóre sa vysloviť k českému návrhu nového poňatia LŠU a učebných osnov hudobného odboru, nakoľko tieto dokumenty sú veľmi seriálne koncipované a v hlavných črtách by vyhovovali aj nám. Bolo by potrebné, upraviť najmä učebné osnovy — vzhľadom k špecifickým slovenským podmienkam.

ZA EFEKTÍVNU VÝUCBU

Problematika novej koncepcie LŠU sa však netýka len týchto zmien. Sú aj veľmi vážne problémy prístavby obsa-

„My všetci, ktorí máme tú česť, byť umelcami, ktorých si vyvolila príroda a večné krásno... my všetci sa naučme odvrhnúť od seba všetko to, čo nie je posvätené umením, napnime všetky sily, aby naša práca zanechala po nás hlbšie stopy, než aké zanecháva ľahký a povrchný život.“

Franz Liszt

O plánoch Hudobnej fakulty VŠMU

HUDOBNÁ FAKULTA VŠMU, ako jediná z troch najvyšších hudobných učilišť v ČSSR spĺňa veľmi dôležitú úlohu v príprave vysokoškolsky kvalifikovaných umeleckých kadrov pre bárlivo sa rozvíjajúci hudobný život na Slovensku. Počtom študentov nevelká, avšak komplikovaná vo svojej štruktúre (vďaka približne 30 špecializáciám, ktoré sa v súčasnosti prednášajú), predstavuje zložitý školský mechanizmus, v ktorom každý odbor — hoc i prezentovaný niekedy iba pár študujúcimi — je plnohodnotnou a fungujúcou súčasťou celku. Malé počty študujúcich v niektorých odboroch sú zdôvodniteľné a nijako neznamenia, že tieto špecializácie sú snád menej dôležité. Stačí si uvedomiť, že pre najbližšie obdobie je na Slovensku potrebných napr. 5 až 6 vynikajúcich hobojistov, ale títo sú nevyhnutní pre udržanie a ďalšie zvyšovanie umeleckých kvalít našich symfonických a operných orchestrov.

VÝCHOVA VÝKONNÝCH UMELCOV je však len jednou z úloh, ktoré pred fakultou stoja. Hudobné učilišťa I.—II. stupňa potrebujú mladé pedagogické kadre. Doterajšia prax je taká, že absolventi HF VŠMU, ktorí inklinujú k pedagogickej činnosti, preberajú učiteľské miesta na konzervatóriách a LŠU. Napriek solidnému základu vo vlastnej umeleckej disciplíne však postrádajú tieto mladí učitelia hlbšie vedomosti z oblasti pedagogiky, ktorá sa u nás doteraz prednášala skôr ako okrajový predmet. Hudobno-umelecká pedagogika nemá totiž dostatok v našej školskej sústave svoje miesto. Naše pedagogické fakulty síce

pripravujú učiteľov hudobnej výchovy, nie sú však určené na to, aby vychovávali napr. učiteľa hry na niektorý nástroj pre konzervatórium. Podmienky na to azda bude mať naša fakulta, ktorá už podala zodpovedajúci návrh na otvorenie odboru hudobno-umeleckej pedagogiky (zatriť v špecializáciách: hra na klavír, hra na husle, spev a zborové dirigovanie). Návrh počítá so spoločným štúdiom pedagogického aj výkonného smeru v prvých dvoch rokoch, pričom učebné plány sú upravené tak, že sa už v týchto rokoch odprednáša isté minimum predmetov pedagogickej špecializácie. Po úspešnom absolvovaní II. ročníka by došlo na návrh katedry k rozdeleniu študentov na dva smery. Prednosťou nášho návrhu je skutočnosť, že na študujúcich pedagogického smeru by sa kládli rovnaké nároky v hlavnom umeleckom predmete, ako v tzv. výkonnom smere. Vychádzame totiž z predpokladu, že pedagóg umeleckého predmetu musí byť sám majstrom v disciplíne, ktorú vyučuje.

V BUDÚCNOSTI (po odprednášaní celého štyrochročného cyklu pedagogickej špecializácie v dennom štúdiu) počítame aj s možnosťou otvorenia štúdia popri zamestnaní, príp. postgraduálneho štúdia pre absolventov VŠMU, ktorí by si chceli doplniť svoju kvalifikáciu pedagogickou aprobáciou.

ĎALŠÍ VÝZNAMNÝ NÁVRH, ktorý vznikol v našej fakulte, sa dotýka odboru, ktorý v poslednom desaťročí získal medzi našimi pracujúcimi široké divácke záujem. Je to ľudová spevohra a must-ak. Tento žáner si vyžaduje komplexnú výchovu javiskového interpreta, schopného rovnako profesionálne zvládnuť nielen spevákcu, ale aj dramatickú a pohybovo-tanečnú zložku prejavu. Zatiaľ máme v praxi absolventov herectva, ktorí sa v divadle naučili aj spevať, či naopak — absolventov operného a koncertného spevu, ktorých musia pričať činnosť spevákcu — a choreograf sa trápi s oboma skupinami. Všetka česť a úcta tým, ktorí vďaka svojmu talentu a tvrdej práci zvládli na pozoruhodnej úrovni všetky požiadavky žáneru, ktorý vôbec nie „ľahký“, ak hovoríme o umeleckej dokonalosti (a úspechy našej spevoher-

K. Vyskočilová a H. Stolfová v absolventskom predstavení Nicolatovej opery Veselé panie z Windsoru. Snímka: A. Smotlák

nej scény nás už musia k takejto dokonalosti zaväzovať). Nemohli by však mladí umelci dostať solidný základ zo všetkých zložiek javiskového prejavu už v škole? Táto motivácia je iste závažná a dŕfame, že návrh HF VŠMU na otvorenie štúdia odboru ľudovej spevohry sa stretne s porozumením.

NO NIELEN V PRÍPRAVE KONCEPCIE nových štúdijských odborov, ale aj v neustálom sledovaní tých existujúcich, je ťažisko našej práce. V tomto roku sme uskutočnili obsahovú prestavbu učebných plánov všetkých štúdijských odborov. Z mnohých progresívnych prvkov, nových učebných plánov spomeniem zaradenie prednášok aplikovanej psychológie a základov marxistickej estetiky. Zdokonaľili sme a ďalej zdokonaľujeme systém prijímacieho pokračovania, v ktorom sa snažíme čo najviac zobjektívizovať pohľad na profil kandidátov v celej šírke a kapacite ich osobnosti. Významnou pomocou v tomto snažení sú psychologické testy, ktoré sme zaviedli už v minulom roku. V tomto štúdiom roku sa budeme zameriavať i na prestavbu učebných osnov, do ktorých zahrnieme všetky nové pedagogické materiály a poznatky našej i zahraničnej, predovšetkým sovietskej hudobno-umeleckej pedagogiky.

HUDOBNÁ FAKULTA VŠMU neustále modernizuje svoj profil, ktorý má byť profilom progresívnym, profilom socialistickej umeleckej školy.

MILOŠ JURKOVIČ

hu a foriem vyučovania — ich modernizácie — za účelom zefektívnenia výučby. Žiada sa postaviť výučbu v LSU na vedecké základy — využitím aplikácie moderných výskumov z zásad, hlavne z oblasti pedagogiky a psychológie. Len na týchto základoch bude totiž možné zefektívniť vyučovací proces na LSU, a tak dosiahnuť vytýčené ciele. Doterajšie vyučovacie metódy sú totiž väčšinou založené na veľmi zastaralých princípoch (mechanické ponímanie vyučovania nástrojovej hry, dogmatický prístup k obsahu učiva a pod.). Je potrebné, aby sme tento stav zmenili. Treba vedecky zhodnotiť doterajšie metodiky výučby nástrojovej hry, ktoré sú často postavené na empirickom základe, odstrániť chybné názory a vytvoriť nové metódy na základe hudobnej psychológie. Je len vinou nás samotných, že niektoré súčasné cenné spôsoby práce zanedbávame a tým sa pripravujeme o možnosť skvalitnenia vyučovacieho procesu. Jedným zo spôsobov práce, ktoré sa dajú využiť na LSU, je napríklad improvizácia. V úzkom spojení s moderným vyučovaním náuky o harmónii napomáha osvojiť si hudobný materiál veľmi prirodzenou cestou a súčasne je návodom ako s ním samostatne aktívne pracovať. Ukázať možnosť samostatnej práce je dôležité pri odstraňovaní takejto závažnej

negatívneho javu, akým je strata záujmu žiakov o aktívnu hudobnú činnosť po skončení štúdia na LSU.

ANALÝZA METÓD

K modernizácii a zefektívneniu vyučovacieho procesu na LSU patrí však (okrem zavádzania a aplikácie nových vyučovacích metód) i hlboká analýza terajších metód, pretože tieto budú ešte dlhý čas základom práce väčšiny učiteľov, najmä starších. V žiadnom prípade nemožno celkom zavrhnúť dosiaľ používané metódy. Išlo mi najmä o to, aby sme upozornili, že je potrebné zamyslieť sa nad svojou prácou a ukázať nové spôsoby, ktorými možno doterajšie výsledky ešte zlepšiť. Rýchly vývoj vedy i spoločnosti si totiž vynucuje i sústavné zvyšovanie úrovne výchovno-vzdelávacieho procesu. Okrem morálnej je to i pracovná povinnosť každého pracovníka v školstve. A nielen v školstve...

Vyššie uvedené námety sú len časťou problematiky týkajúcej sa LSU. Ak však priložíme všetci ruky k dielu, je tu záruka, že sa nám podarí vytvoriť taký typ školy, ktorá bude mať čestné miesto v systéme nášho školstva i v živote spoločnosti. K realizácii tohto cieľu by bolo potrebné rozvinúť širokú diskusiu k otázkam LSU a vytvoriť kolektív vybraných pracovníkov, ktorý by závažné myšlienky z tejto diskusie dokázal sformulovať v novej koncepcii LSU.

PAVOL KLASOVITÝ

KULTÚRNE LETO

Hoci nová koncertná sezóna pomaly začína a bratislavské hudobné siene vítajú prvých návštevníkov, ešte stále nám rezonujú v pamäti vystúpenia domácich i zahraničných hostí Kultúrneho leta '76. Mnohí upúťali muzikalitou, zápalom, umeleckou zrelosťou. Žiaľ, toto roku vari po prvý raz hostovali v Bratislave i hudobníci, ktorí akosi nepatria na koncertné pódium, ale do žiackych lavíc hudobných škôl. Najväčším rozčarovaním bola skutočnosť, že práve takíto hudobníci prišli z Talianska, z krajiny bohatej muzikantskej histórie i vyspelej súčasnosti — najmä v oblasti reprodukovanej hudby. [Z oblasti komornej hudby uvedme také špičkové súbory svetovej úrovne ako sú I Musici, Virtuosi di Roma, Societa Corelli, Symposium musicum Roma, Solisti di Roma atď.]. A z toho zrejme vychádzala i naša požíajúca koncertná agentúra a bratislavské publikum, ktoré naplno obsadilo priestory Zrkadlovej siene Primaciálneho paláca. Tým väčšie bolo rozčarovanie vystúpenia talianskeho súboru honosného názvu CAMERATA STRUMENTALE ALFREDO CASELLA DI TORINO. Zoskupenie hráčov všetkých vekových kategórií tvorilo ensemble, ktorému nemožno prisúdiť ani tie najnižšie požadované kritériá verejne sa prezentujúcich súborov. Rovnako sa to dotýka oboch hudobných období, ktoré prezentovali dielami Antonia Vivaldiho, Giovanni Battistu Pergolesiho, Enrico Correggia a Franca Oppu. Akékoľvek hodnotenie tohto súboru by bolo nadsadené, pretože nesplnilo ani základné kritériá z oblasti hry jednotlivcov i komorného zoskupenia. Je veľkým handicapom, že na naše koncertné pódium, pred náročného poslucháča (ktorého si vychovávali vlastne domáce koncertné kancelárie a poriadatelia ponúkaním interpretov vysokých umeleckých kategórií!), sa dostal súbor, ktorý zápasí s tými najzákladnejšími umeleckými požiadavkami.

„Hudobnou poéziou“ by sme zasa mohli nazvať vystúpenie mladých umelcov z Filipín, ktorí sa predstavili pod názvom FILIPÍNSKY MADRIGALOVÝ ZBOR. Zbornajsterkou súboru je profesorka na filipínskej univerzite — Andrea Veneracion, ktorá vedie súbor od jeho začiatkov. Exotická kráska, vyžarujúca z každého mladého umelca, doplnená o nevedené muzikálne fluidum, rámcovali nekonvenčný prednes uvádzaných diel. Napriek mladíckemu veku ich prejav hraničil s úplnou dokonalosťou: vlastnia nevedný zmysel pre intonačnú čistotu a vyhradenosť, tónovú bohatosť, veľkú vitalitu, predovšetkým však nezameniteľnú kultivovanosť a neopakovateľnú eleganciu — v súlade so štýlovou čistotou a priezračnosťou. Rovnako v dielach starých majstrov (V. Donatiho, G. Frescobaldiho, T. Tomkinsa, H. L. Hasslera, C. Jannequina), ako aj v skladbách Cl. Debussyho, S. Barbera, E. Cartera i v hudbe im najbližšej — v dielach súčasných domácich autorov — našli svoj správny štýlový, zvukový i výrazový prednes. Navyše — v druhej časti programu (v hudbe domácich autorov) sa zaskveli ako pohotoví hráči na ľudové nástroje. Rozozvučali diela autorov, ktoré európskemu poslucháčovi väčšinou nič, alebo len veľmi málo hovoria (R. Paguio, R. Santos, E. Pajaro, E. Makil, E. Laureola, F. Obispo). Tento veľmi kultivovaný súbor 22 mladých ľudí upútal magnetickou silou bratislavského publikum, ktoré si vyžiadalo viaceré prídavky, medzi ktorými zaznela i slovenská ľudová pieseň.

E. ČÁRSKA

Jediným komorným súborom, ktorý žije a pracuje na východnom Slovensku a na vysokej umeleckej úrovni reprezentuje slovenskú hudobnú kultúru aj na zahraničných pódioch, je Košické kvarteto. Tento mladý súbor vznikol koncom roku 1972 a už vo februári 1973 nahral v košickom rozhlasovom štúdiu svoju prvú rozhlasovú nahrávku — Sláčikové kvarteto od Josefa Podprockého. Potom nasledoval prvý verejný koncert v Košiciach, vysoko hodnotený odbornou kritikou a obecenstvom. Nasledovala prehliadka v Trenčianskych Tepliciach, koncerty U Klarisiek v Bratislave, v pražskom Divadle hudby, ale aj prvé zahraničné zájazdy do Sovietskeho zväzu, neskôr NDR, Francúzska, účasť na Interpódii '75. Nedávno sa Košické kvarteto vrátilo z koncertného turné vo Francúzsku. Pred novou koncertnou sezónou sme sa spýtali zakladajúceho člena kvarteta, violistu Josefa Kýšku:

nie na budúci rok a máme priľbenú účasť na letnom hudobnom festivale v Paríži.

Tým ste vlastne uzavreli predchádzajúcu koncertnú sezónu. Ktoré momenty mali pre život kvarteta rozhodujúci význam a ovplyvnili jeho vývoj?

— Najdôležitejšia bola pre nás účasť na Interpódii '75. Veď sme získali cenu za najlepší výkon spomedzi všetkých zúčastnených komorných súborov! Druhým závažným momentom bol dekrét Ministerstva kultúry o menovaní Košického kvarteta štátnym telesom pri štátnej filharmónii v Košiciach (na polovičný úväzok). Problémy, ktoré sa čoraz častejšie vytvárali so zvládnutím hry v orchestri a kvartete súčasne, s tým súvisiace vzrastajúce nároky na kvalitu a kvantitu našej práce vyústili na prahu novej sezóny v rozhodnutie, vzdať sa úväzku v orchestri a ponechať si len polovičný úväzok v kvar-

Vo Francúzsku ste boli už po druhýkrát. Aké koncerty ste tam mali?

— Koncerty sme mali v Grasse, Nîmese, Avignone a v okolitých mestách. Boli to hudobné festivaly, na ktorých sa zúčastnili mladí ľudia — väčšinou sólisti. Okrem toho, že účastníci koncertovali s vlastným programom, v Nîmese bol aj interpretačný seminár, kde sme pripravili sláčikové kvarteto Maurice Ravela. Ohlasy na naše vystúpenia boli priaznivé. Svedčí o tom opätovné pozva-

tete. Bolo to jediné možné rozhodnutie za danej situácie.

Venovať sa komornej hudbe vyžaduje teda aj určité obete. Práci v kvartete venujete skutočne všetok svoj čas, energiu a tvorivý zápal. Do novej sezóny máte iste pripravený aj nový repertoár...

— Budeme hrať skladby J. Haydna, W. A. Mozarta, L. v. Beethovena, M. Ravela, B. Martinu a premiéry slovenských skladateľov I. Zeljenku a J. Podprockého. Tešíme sa na spoluprácu s Bratislavským dycho-

Košické kvarteto s novým úväzkom

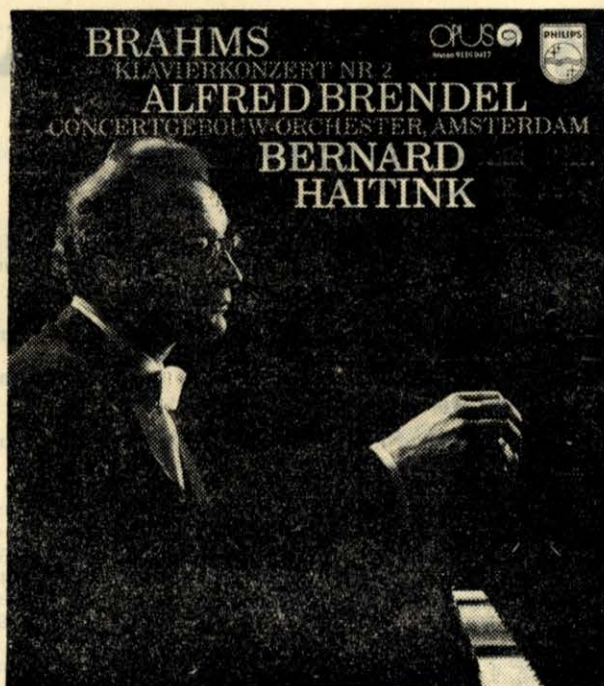
vým kvintetom, s ktorým budeme účinkovať v skladbách slovenských autorov.

A čo koncertná činnosť?

— V uplynulej sezóne sme mali asi 6 celovečerných koncertov so samostatným programom, z toho v Košiciach jeden — v rámci Hudobnej mládeže. Všetky ostatné vystúpenia boli v rámci rôznych kultúrno-politických akcií na východnom Slovensku, účinkovali sme v rôznych hudobno-slovných pásmach, na oslavách, vernisážach

a pod. Na takýchto podujatiach sa radi zúčastňujeme, ale pre náš ďalší umelecký rast, pre skvalitnenie vlastnej práce potrebujeme väčší počet samostatných celovečerných koncertov, a to nielen na východnom Slovensku, ale aj v iných slovenských mestách, prípadne i v Čechách. Naším želaním je tiež nahráť prvú profilovú gramoplatu pre OPUS, čo myslím, nie je pranie neskromné — veď pre rozhlas sme doteraz nahrali už vyše 300 minút hudby.

LÝDIA URBANČIKOVÁ

GRAMORECENZIA

J. BRAHMS: Koncert pre klavír a orchester č. 2, B dur, Alfred Brendel — klavír, Concertgebouw — Orchester, Amsterdam, diriguje Bernard Haitink.

V licencií firmy Phonogram International B. V. — Hollandsko, MK — 9321/74 Um.

© OPUS — Stereo 9110 0417

Zo série nahrávok, ktoré vydáva Opus v zahraničných licenciách, na popredné miesto patrí nahrávka Brahmsovho 2. klavírneho koncertu s dobre známym rakúskym klaviristom Alfredom Brendelom. Brendel je typom umelca, ktorý má síce koncepciu diela vopred v hrubých črtách premyslenú, ale pri jej dotváraní na koncertnom pódii dochádza vždy k určitým odchýlkam od jej základnej kostry, čo vyplýva z umelcovho fantazijného prístupu a z vždy novovyprodukovaného jej citového obsahu. Tvorivá zaangažovanosť, ktorá je pre Brendela conditio sine qua non, je veľkým kladom a prameňom intenzívneho zážitku pre poslucháča v koncertnej sieni. Presvedčili sme sa o tom na jeho vystúpeniach s orchestrom SF. V návale tvorivého zápalu dochádza síce u Brendela miestami tu i tam k nepodstatným technickým kazom (preklepom), ale intenzita prežitia ich posúva celkom na perifériu divákovej pozornosti. Nahrávky na gramofónové platne vznikajú vo väčšine prípadov bez inšpirujúceho kontaktu s obecenstvom a umelec musí pred príslym uchom zvukového režiséra a pred presne reprodukovajúcim mikrofónom vo zvýšenej miere hľadať aj na intonačnú kvalitu svojho výkonu. Zväzovaný týmito okolnosťami dokázal však Brendel zapísať na svoju nahrávku Brahmsa veľa z predností svojho jedinečného muzikantského génia.

Obdivujeme mužnú dravosť, rozhodnosť, vzruch, životný elán, vzácny zmysel pre tieňovanie klavírneho tónu, citovú hĺbku a agogiku, ktorá sa vlní v priamej závislosti na charaktere Brahmsovej hudby. Náročne technická úskalia neklaviristickej sadzby koncertu zdoláva Brendel s imponujúcou pohotovosťou, vervou, i keď azda nie vždy s omračujúcou čistotou. Sugestívny účinok u poslucháča vyvoláva nepätie a doslova burcuje dynamická výstavba i širokých plôch na jednej a ohybnosť a citový náboj jednotlivých fráz na strane druhej. Zvuková kvalita napriek exponovaniu vysokých decibelov je viac než uspokojivá. Vrcholy gradácií nedrnčia, doznievanie sa temer sústavne potlačuje; škoda však, že na druhej strane zas znie klavír miestami trochu málo štávnato. Napriec pripomienok však možno znieť proti neprimeranému nadväzovaniu niektorých úsekov, kde citliví „sly pri lepení“, čo vyplýva zo sólistovho vždy nového citového dotvárania diela, ktoré pri opakovaní nahrávke (u typu Brendelovej osobnosti) býva po každom raz trochu odlišné a je teda dosť ťažké pre zvukárku mechanickými prostriedkami vyvolať u poslucháča dojem kontinuity. To, čo je na koncertnom pódii umelcovou veľkou prednosťou, stáva sa na štúdiovej zvukovej nahrávke vlastnosťou, ktorá znižuje presvedčivosť umeleckej výpovede.

Orchester pod taktovkou B. Haitinka vedome potláča štávnatosť zvuku a celkový prístup dirigenta je skôr germánskeho naturelu — teda s odstupom, čo však u Brahmsa vo vhodných súvislostiach (a tie v tomto prípade zastupuje Brendel) nemusia byť vždy na škodu. Kvalita vypracovania jednotlivých nástrojových partov i zvukové výslednice nástrojových skupín sú kvalitné, starostlivo pripravené, len elán a zaangažovanosť je v porovnaní s plnokrvným výkonom sólistu podstatne menej. Zvuk sólového nástroja a jeho pomer s orchestrálnymi farbami je vo väčšine prípadov vyvážený.

Pokiaľ sme vzniešli určité výhrady proti umelecko-technickej kvalite tejto nahrávky (čo je vlastne zmyslom tejto recenzie), vkladov, ktorými oplatí, je podstatne viac a celková koncepcia a prístup k interpretácii najmä zo strany Brendelovej obstojať popri historických nahrávkach najdôstojnejších majstrov klavíra (napr. A. G. Rubinsteinu u firmy His Master's Voice), a preto každému diskofilovi stojí za to, platu kúpiť a zaradiť do svojej zbierky.

VLADIMÍR ČÍŽIK

Bez kontaktov niet vývoja

Ani jedna umelecká škola nevyžije len z vedomostí vlastných pedagógov. Ak sa má práca ozaj rozvíjať, neprešlapovať na mieste, vystavovať sa nebezpečenstvu metodického ustrnutia, potom sa musí každý pedagóg čím viac orien tovať, čo sa deje vo svete, kde pokročil jeho odbor a kde sa overili, alebo overujú moderné metodické postupy. To platí v plnom rozsahu i pre našu krajinu, ktorá patrí k tým, kde sa kedysi udomácnili moderné vyučovacie spôsoby a vznikli viaceré štandardné výchovné metódy.

Dnes nie je ťažké orientovať sa v tom, čo sa robí vo svete. Každá profesionálna škola má prístup zahraničných časopisov, na viacerých zahraničných súťažiach dochádza k metodickým konfrontáciám, zahusťuje sa sieť zahraničných konzultácií a návštev, viacerí naši študenti študujú v zahraničí a môžu domov prinášať poznatky z prvej ruky. Iahko si možno obstaráť najnovšie publikácie a nototlač cez Univerzitnú knižnicu a pod. Jedným z najústrednejších zdrojov informácií je Európska asociácia konzervatórií, akademií a vysokých hudobných škôl. Mal som v posledných rokoch viac možností orientovať sa nielen v organizácii európskeho hudobného školstva, v učebných plánoch a v osnovách niektorých zahraničných umeleckých škôl, ale priam získal informácie k jednotlivým predmetom.

V súčasnej dobe prebieha takmer na všetkých európskych umeleckých školách úvaha o maximálne výhodnom usporiadaní učebného plánu. Impulzy k tomu nepriamo prišli zo ZSSR, kde absolventi s takou prevahou vyhrávajú takmer všetky popredné svetové súťaže a tým prakticky dokazujú stabilitu a v mnohom prevahu sovietskeho školstva. Sprievodným zjavom týchto diskusií sú úvahy, v akých proporciách vyučovať hlavné predmety a predmety sprievodné. Na niektorých západných umeleckých školách opúšťa sa od „star“ systému (zverovanie vyučovania veľkým umelcom, ktorí však obvykle majú málo času na systematické vyučovanie). Veľkým interpretom sa skôr zverujú krátkodobé kurzy, od ktorých sa už nečaká zázrak, ale skôr doplnenie, alebo vygradovanie už jestvujúcich vedomostí. V súvislosti s tým sa rozmýšľa o určitom zjednodušení, ale súčasne prehĺbení teoretických predmetov. Na anglických, holandských a sčasti francúzskych školách sa už prebojovala téza, že každý teoretický poznatok by mal študent poznať v znejúcej podobe, neučil sa teóriu (myslíť aj dejiny hudby, estetiku) pre teóriu, ale pre prax. Existuje už viac súčasných učebníc, ktoré potvrdzujú túto tendenciu. V niektorých štátoch sa uvažuje o prehĺbení psychológie a fyziológie, pričom sa neraz citujú progresívne práce sovietskych odborníkov. Vcelku sa tu vychádza z pozorovania, že uvedenie si a respektovanie niektorých psychických a fyziologických procesov môže zrýchliť a zekonomizovať prípravný nácvik študenta a viesť akosi rýchlejšie k požadovanému zvládnutiu umeleckých problémov.

Tlak hudby XX. storočia na vyučovací proces má tiež rad následkov. Vyšli už rôzne orchestrálne cvičenia pre jednotlivé nástroje, ktoré sa preberajú v predmete „hra z listu“, kde sú už príklady z hudby nášho storočia. V poslednom čase i v Rakúsku vyšla viac-zväzková klavírna škola, ktorá zdôrazňuje aspekt súčasnosti. S tým súvisí i značne zvýšený dôraz na intonáciu, či — lepšie povedané — lepšiu výchovu hudobnej predstavivosti. Vo svete existuje viac intonačných metód, ktorých hodnota nebola doteraz uspokojivo vedecky overená. Niektoré intonačné metódy sa držia skôr zotrvačnosťou, niektoré „mocensky“ podržali starší pedagógovia a niektoré sa ešte len overujú. V

Asociácii sa dávajú za príklad úspechy, ktoré dosiahli pedagógovia na francúzskych, holandských a v severných školách. Značné percento absolventov tu vychádza s veľmi vyvinutou intonačnou predstavivosťou, čo umožňuje dirigentom a zbornajstvom zrýchlené štúdium skladieb, rýchlejšie uvádzanie novínok a má pozitívny vplyv na celkovú kvalitu umeleckých telies. Tento predmet sa nedostal na spomínanú úroveň len sám od seba, ale trpezlivou prácou sa jeho význam posunul do popredia a nachádza širokú podporu v učebných plánoch i v celkovej konštelácii predmetov na spomínaných školách.

Vo svete je v súčasnosti nedostatok dirigentov. V plnom rozsahu to platí i o nás. Preto takmer paralelne sa vytvárajú predmety obligátneho dirigovania instrumentalistov, medzi ktorými sa objavujú i vhodné dirigentské typy. Na prvý pohľad to vyzerá ako okrajová akcia, ale čím ďalej, tým viac sa svojou naliehavosťou dostáva do popredia. Akoby sa vracala doba, kedy (pred 60—80 rokmi) prichádzali najlepší dirigenti od orchestrálnych pultov. V NSR dokonca k tejto problematike vyhlásili celý systém súťaž a v amatérskych komorných a symfonických orchestroch hľadajú typy pre profesionálnu dirigentskú výchovu a poskytujú im štipendiá.

Prekvapuje, že viaceré štáty s vyvinutou technikou a priemyslom nezaviedli ešte na umeleckých školách vo vyučovaní plné využitie technických médií. V tom zmysle je napríklad bratislavské Konzervatórium na jednom z popredných európskych miest. Jeho viacúčelové, moderné nahrávacie a reprodukčné štúdiá, do ktorých dodáva naša Tesla vyhovujúce prístroje, pomôžu značne zmodernizovať vyučovací proces. Podobné tendencie sú aj inde, hoci som napríklad v tom zmysle čakal viac na holandských umeleckých školách, alebo vo Fínsku. Ukazuje sa, že bez moderných technických štúdií sa nemôže zvýšiť exaktnosť pri kontrole žiaka (nahráva si svoje umelecké výkony), ani sa nemôže zvýšiť názornosť teoretických predmetov a pestovať moderný pocit umeleckej istoty v mladom adeptovi.

Spomínaná Asociácia poskytuje v tomto zmysle veľa možností pre umelecké i pedagogické konfrontácie, svojou ochotou pomáha riešiť niektoré pedagogické otázky a jesenný medzinárodný kongres má znova preštudovať problémy súčasného profilu umeleckej školy, jej spoločenského dopadu a najbližších perspektív.

ZDENKO NOVÁČEK

Zo zahraničia

Svetoznáma kubánska tanečnica Alica Alonsová vystúpila v New Yorku v súbore American Ballet Theatre v jednej zo svojich charakterových úloh — ako Carmen. Bolo to v tomto roku už tretie vystúpenie slávnej kubánskej tanečnice v Amerike. Choreografia je dielom kubánskeho choreografa Alberta Alonsa. Alica Alonsová si získala slávu v americkom baletе v štyridsiatych rokoch, v čase, kedy na Kube nemala podmienky pre rozvoj svojho talentu. V tom istom čase sa stali slávnymi aj Albert a Fernando Alonsovc, choreograf a režisér baletu.

Polské hudobné vydavateľstvo sa podujalo na veľký čin — vydať desaťzväzkovú Hudobnú encyklopédiu. Encyklopédia zahŕňa celú svetovú hudbu so zvláštnym prihliadnutím na poľskú hudbu a hudbu socialistických krajín. Prvý zväzok sa dá do tlače v tomto roku. Bude začiatkom sedemdielnej série zväzkov, ktorá obsahne okolo 10 000 biografických hesiel. Zväzky 8—10 budú obsahovať vecné heslá, terminológiu, smery, štýly, súbory, mestá a pod. Encyklopédia bude bohato, čiastočne farebne ilustrovaná. Na spracovaní hesiel pracuje približne 120 poľských muzikológov.

Tohtoročný hudobný festival v Zürichu (Internationale Juni-Festwochen) bol za účasti najslávnejších sólistov sveta. O. i. tu vystupovali klaviristi: Emil Gilels, Arturo Benedetti-Michelangeli, Maurizio Pollini; huslisti: Isaac Stern, Pierre Fournier, Natan Milstein, dirigenti: Karl Böhm, Rudolf Kempe, Paul Sacher. Na záver festivalu boli každoročné interpretačné kurzy, ktoré viedli o. i. Natan Milstein (husle), Gregor Piatigorskij (violončelo), Ernst Heafliker (spiev), Jean Guillon (organ).

Za posledné tri roky pripravil Zväz skladateľov RSFSR 20 000 stretnutí s robotníkmi, študentami a pracujúcimi. Je to jediný prípad, dokazujúci mimoriadnu starostlivosť sovietskeho štátu o kultúrny rast ľudí, pracujúcich vo vzdialených oblastiach veľkého teritória ZSSR. Tieto sviatky hudby organizuje špeciálne oddelenie pri Zväze skladateľov. Iba v minulom roku bolo určených niekoľko desiatok tisíc rubľov na poriadanie zájazdov celých súborov a sólistov, ktorí vystúpili v krajinách Dálekého východu. Na obrázku vidíme vystúpenie štátneho akademického ruského zboru ZSSR pod taktovkou A. Svešnikova v depe Moskva — Sortirovochnaja.

Viedenskú Stadhalle upravil nemecký akustik prof. Keilholz pre potreby veľkých koncertov. Akustická úprava stála viac miliónov šilingov, avšak kritika hovorí, že sa vcelku nepodarilo odstrániť dobré prellnatie priameho a technikou sprostredkovaného zvuku. Do haly sa zmestí 7000 návštevníkov.

Rakúska televízia vysiela (na podporu amatérskych hudobného hnutia) stretnutia s amatérskymi komornými skupinami. Majú ukázať bezprostrednú radosť, ktorú majú amatéri pri hre.

Škótska opera zahlasuje pre túto sezónu i nové naštudovanie Janáčkovej Pastorkyne.

Dvořákovu Novosvetenskú symfóniu nahrala najnovšie na platňu Londýnska filharmónia s dirigentom Istvánom Kertészom.

Ako príspevok k Beethovenovmu roku (1977) začal uvádzať Nový filharmonický orchester v Londýne Beethove novove symfónie a koncerty. Do konca roka uvedú ich takmer polovicu.

V Rakúsku vychádzajú nové Dejiny hudby tejto zeme. Do dvojzväzkovej práce prispelo 16 rakúskych autorov.

Harlemské tanečné divadlo bolo v auguste v Európe. Predvádzalo jednak klasiku, jednak černošské tanečné umenie.

Viac európskych divadiel uvádza s mimoriadnym úspechom málo známu Donizettiho operu Mária Stuartovna.

Gramofónová spoločnosť Philips uviedla na trh takmer neznámu Verdiho operu z mladosti Korsar. Úlohy obsadili poprednými svetovými spevákmi.

Koncom novembra uskutoční sa v Gazi medzinárodné sympóziu na tému Klavírna interpretácia hudby XX. storočia.

K starším knihám o Henrichovi Schützovi pribudla teraz nová od Hansa Eppsteina, ktorá vyšla v Stuttgarte. Kritika má k dielu niektoré pripomienky.

Cena dirigenta Karla Böhma, určená rozvoju mladých dirigentov, má pozitívny dopad v rakúskej hudobnej kultúre. Každý rok sa o ňu uchádza viac mladých ľudí.

V New Yorku uvedú v priebehu roka všetky Mahlerove symfónie. Jamés Levine diriguje 5 symfónií, P. Boulez tri symfónie a zbytok mladší dirigenti.

Na jar 1978, kedy budeme sláviť 150. výročie od smrti Franza Schuberta, chcú v niektorých krajinách uviesť celé jeho dielo. Najmä poprední speváci už teraz zahlasujú rad piesňových večerov s jeho tvorbou.

Čo pokladáte za najsilnejšie stránky sovietskej klavírnej pedagogiky?

— Približne v 18. roku je mladý interpret vybavený technikou na takej úrovni, že je schopný realizovať všetky svoje umelecké zábery. To znamená, že jeho ďalšie štúdium je zamerané na obohatenie repertoáru a rozvinutie tvorivej osobnosti, ktoré prebieha v spolupráci s renomovanými koncertnými umelcami, uznávanými na celom svete. Predpokladá to zosťrenie pozornosti na jednoliatosť celého študijného obdobia, t. j. zabezpečenie takých podmienok, pri ktorých sa klavirista formuje pod vplyvom jednotného postupu a nie je počas svojho štúdia nútený prispôbovať sa požiadavkám niekoľkých pedagógov. Tomu čiastočne pomáha i zjednotenie klavírnej metódy v základných princípoch, za pomoci vedných odborov, ako sú psychológia, psychofyziológia a pod. Nevyhnutnosť zaoberať takú veľkú krajinu, akou je ZSSR, špičkovými interpretmi, vyvolala v tridsiatych rokoch akciu, do ktorej boli zapojení poprední sovietskí klavíri pedagógovia, klavíri interpreti a skupina vedcov z uvedených odborov (Pavlov, Teplov, Sečenov). Výsled-

Eva Virsiková-Dianovská:

O SOVIETSKEJ KLAVÍRNEJ PEDAGOGIKE

kom tejto práce bolo odmietnutie regresívnych škôl (Leschetizki, Breithaupt) a vytvorenie nového postupu, ktorý je rozšírený po celom Sovietskom zväze, ale v súčasnosti sa už čiastočne prekonáva. Baštou tejto novej metódy je Centrálna hudobná škola pri Moskovskom konzervatóriu. V učebných osnovách tejto školy, ktorú končí mladý adept práve vo veku 18 rokov, sú zahrnuté napr. aj klavírne koncerty Prokofieva, Rachmaninova, Skriabina, Chopina, Schumanna, Beethovena atď. Výsledkom tejto sústredenej starostlivosti je 80 perc. prvenstvo ZSSR na najnáročnejších medzinárodných súťažiach.

Ktorí z pedagógov doteraz najviac ovplyvnili váš umelecký vývoj?

— Pretože každý študent na Moskovskom konzervatóriu má možnosť kedykoľvek hospitovať na hodinách všetkých pedagógov, čo umožňuje rozširovať spektrum jeho odborných znalostí, takže by som mohla povedať, že môj umelecký vývoj ovplyvnili iba pedagógovia, u ktorých som doteraz študovala. Osobne veľmi silne inklinujem k dvom prúdov sovietskej klavírnej školy, ktoré vedú od G. G. Nejgauza a K. N. Igumnova. Zo študijného procesu nie je možné vynechať ani množstvo kvalitných koncertov, na ktorých účinkujú poprední sovietskí klaviristi — S. Richter, E. Gilels, M.

Voskresenskij, E. Virsaladze, J. Mogilevskij, S. Igolinskij atď., ktorí nepochybne tiež ovplyvňujú môj umelecký vývoj. Moja najväčšia vďaka však doteraz patrí — za všestranný umelecký a interpretačný vplyv — národnému umelcovi ZSSR prof. J. Zakovi, ktorého náhla smrť je nesmiernou stratou.

Ktoré z dominantných skladieb ste doteraz naštudovali? Začínate sa špecializovať na určité štýlové obdobie, resp. skladateľa?

— Počas 4-ročného štúdia v Moskve som zatiaľ naštudovala napr. 6 klavírných koncertov (Mozart d mol, Chopin f mol, Brahms d mol, Ravel G dur, Grieg a mol, Schumann a mol), 8 prelúdií a fúg J. S. Bacha z Temperovaného klavíra, 4 Chopinov etudy, Prokofievovu 5. sonátu, Rachmaninovu Variácie na Corellioho tému, Scarlatiho výber zo sonát, Kabalevského výber z prelúdií, Janáčkovu Sonátu. V poslednom čase sa začínam intenzívnejšie zameriavať na tvorbu R. Schumanna a L. van Beethovena, o čom svedčí aj kvantitatívna prevaha týchto skladateľov v naštudovaných skladbách — Schumann: Variácie ABEGG, op. 1, cyklus Papillons, op. 2, Sonáta fis mol, op. 11 a spomenutý Koncert a mol; Beethoven: 4 klavírne sonáty [op. 2, č. 2, op. 31, č. 2, op. 31, č. 3, op. 78], Rondo op. 51, č. 2, Andante F dur a 6 bagatel op. 125.

—N—

● NÍŽINA — hudobná dráma Eugena d'Alberty mala koncom minulého roka premiéru v Musiktheater Dortmund. Inscenácia je pre slovenského čitateľa zaujímavá skutočnosťou, že v nej titulnú postavu pastiera Pedra vytvoril tenorista Andrej Kucharský. Kritiky z 2. júla t. r. prinášajú o. i. tieto pochvalné riadky o výkone speváka: „Andrej Kucharský bol po spevackej i hereckej stránke stredobodom predstavenia... Jeho tónor bol v jemných pasážach i vo furioze uchvacujúci“. Iný recenzent poznamenáva: „Andrej Kucharský ako Pedro bol vo vynikajúcej forme. Hral presvedčivo, s jedinečným, uchvacujúcim hlasom i javiskovým prejavom všetky tri podoby hrdinu Nížiny: nábožného pastiera, oklamaneho žienča i vitálneho pomstiteľa...“ A do tretice: „Kucharský hral a spieval Pedra tak, akoby mu úlohu napísali „na telo“. Veľkosť jeho hlasu a hĺbka výrazu skvele zodpovedali postavu. Scéna rozprávania o vĺkovi patrila k najúchvatnejším v celom predstavení. Získava sympatie ešte aj vtedy, keď hrdina, ktorého predstavuje, zavraždí statkára Sebastiana“.

S dávnejšie neštudovanou úlohou Kalafa v Pucciniho Turandot mal Kucharský veľký úspech v Teheráne. Okrem toho trikrát vystupoval v Dvořákovom Requiem vo Viedni (za spoliučasťi rozhlasu) a v Essene (kvarteto sólistov: Wagemannová — soprán, Lilová — alt, Kucharský — tenor, Malta — bas. Dirigent: prof. Wallberg). V októbri tohto roku má A. Kucharský filmoveť svoju veľkú kreáciu Verdieho Othella pre Slovenskú televíziu. Koncom novembra t. r. bude hosťovať v opére SND (23.—25. a 27. XI.).

(Dokónčenie z 1. str.) ročníkoch), ktorí by aj po hudobnej stránke mali byť budúci učiteľom vzorom!

4. Práca na katedrách hudobnej výchovy by iste skvalitnila vzájomnú koordináciu katedier v jednotlivých disciplínach, zjednotenie štúdijskej literatúry, metód (predovšetkým pokiaľ ide o intonáciu) a foriem práce, väčšia angažovanosť vyučujúcich vo vedecko-výskumnej a publikačnej činnosti, v mimoškolskej práci s poslucháčmi, v starostlivosti o talenty a neskôr by ani nejaký kontrolný a riadiaci orgán MŠ, ktorý by prácu katedier usmŕňoval a podnetné návrhy aj realizoval.

V príprave učiteľov pre vyučovanie hudobnej výchovy je ešte stále dosť problémov. Vývoj však ide ďalej a treba pevné veriť, že po odstránení niektorých z uvedených prekážok sa vytvoria ešte priaznivejšie podmienky.

K problémom vyučovania HV na pedagogických fakultách

BHS a Čs. rozhlas

Československý rozhlas — tak ako po minulé roky — i počas XII. ročníka Bratislavských hudobných slávností bude vo vysielaní veľmi aktívne propagovať náš najväčší jesenný festival, člena Asociácie európskych festivalov.

V prvom rade to budú dva priame prenosy, a to koncert Symfonického orchestra bulharskej televízie a rozhlasu, s jej šéfdirigentom Vasilem Stefanovom, sólistami Klárou Havlikovou a Minčo Minčevom a záverečný koncert festivalu, na ktorom odznejú (pod taktovkou Ladislava Slovák) Koncert pre klavír a orchester č. 5 Es dur dielo 73 od L. van Beethovena a VII. symfónia nár. umelca Alexandra Moyzesa. Klavírny part prednesie Christoph Eschenbach.

Dalšie koncerty (skoro všetky symfonické, niekoľko komorných a dva vokálne) zaznamená rozhlas na magnetofónový pás a hneď vzápätí, na druhý, alebo na tretí deň zaznejú ako oneskorené prenosy na vlnách éteru.

Je samozrejmosťou, že nezostaneme iba v rovine nahrávacej, ale že sa k slovu dostane aj hudobná publicistika. V pravidelných reláciách Hudobné spravodajstvo, Dobré ráno, Štúdio mladých, Hudba je súčasťou môjho života i v dvoch mimoriadnych hodinových reláciách, ktoré budeme vysielat počas Bratislavských hudobných slávností, zaznejú rozhovory, postrehy, dojmy a, samozrejme, aj hudba. Do týchto relácií budeme prizývať popredných činiteľov nášho i zahraničného hudobného života, interpretov, dirigentov a pod. Veríme, že aj v tomto roku sa nám podarí priblížiť hudobný festival širokým vrstvám pracujúcich a vykonáme tak dobrú prácu na poli propagácie hudby.

(Blíži sa k jednotlivým reláciám — časy a dni — vás budeme informovať v časopise Rozhlas.) O. ODZGANOVA

FESTIVALOVÝ VÝBOR BRATISLAVSKÝCH HUDOBŇÝCH SLÁVNOSTÍ MESTSKÝ DOM KULTÚRY A OSVETY V BRATISLAVE

V. medzinárodná muzikologická konferencia v rámci cyklu

HUDOBŇÉ TRADÍCIE BRATISLAVY A ICH TVORCOVIA

na tému

VÝZNAMNÍ INTERPRETI A BRATISLAVA V 19. STOROČÍ

Bratislava, 13. a 14. októbra 1976
Kongresová sieň, hotel Bratislava

PROGRAM

13. OKTÓBRA 1976 (8,30—15,30 hod.)

REFERÁTY:

1. Dr. ZDENKO NOVÁČEK, CSc. (ČSSR), vedecký tajomník konferencie: Rozvoj estetického citenia v Bratislave v 19. storočí — úvodný referát
2. Dr. I. PONIATOWSKA (PER): Klavírna improvizácia a virtuosita v 19. storočí
3. Dr. E. BALLOVÁ (ČSSR): Klavírna literatúra v Bratislave na začiatku 19. storočia
4. Dr. L. MOKRY, CSc. (ČSSR): Sociálne a nacionálne podmienky rozvoja koncertného života v Bratislave v 19. storočí
5. Prof. L. A. BARENBOIM (ZSSR): Anton Rubinštejn v Bratislave
6. Dr. D. LEGÁNY (MER): Erkelove opery a Bratislava v 19. storočí

★

7. Prof. Dr. R. FLOTZINGER (Rakúsko): Pôvod, morfológia a šírenie višňového valčíka
8. Dr. D. MÚDRA (ČSSR): Odras hudobného života Bratislavy v Pressburgger Zeitung na prelome 18. a 19. storočia
9. E. MUNTÁG (ČSSR): Pedagogická, skladateľská a umelecká činnosť Antona Stegera staršieho a mladšieho v Bratislave
10. J. SNIŽKOVÁ (ČSSR): Franz Liszt v interpretácii Jana Heřmana v Bratislave

14. OKTÓBRA 1976 (8,30—15,00 hod.)

11. A. SEBESTYEN (MER): Význam Bratislavy pre hudobný život Maďarska v 19. storočí
12. J. ALBRECHT (ČSSR): Hudba na maďarskom gymnáziu v Bratislave na prelome 19. a 20. storočia
13. M. TARANTOVÁ (ČSSR): Nedeľné matiné u grófa Guadányiho (Podľa deníka F. Palackého)
14. E. DUKA-ZOLYOMIOVÁ (ČSSR): Bratislavskí nástrojári v 19. storočí
15. Dr. Z. CHECHLIŇSKÁ (PER): Interpretácia štýlu Chopinových diel v 19. storočí

★

16. M. GÁBOROVÁ (ČSSR): Vplyv Clary Schumannovej na estetický ideál v 19. storočí
17. Dr. R. PEČMAN, CSc. (ČSSR): České kvarteto v Bratislave
18. V. ŽITNÁ (ČSSR): Bratislavské pôsobenie Karla Mayrbergera

INFORMÁCIE PODÁVA:

Mestský dom kultúry a osvetu v Bratislave, Suché Mýto 17, Sekretariát muzikologickej konferencie, tel. 312 71, kl. 002.

„Všetky umenia vyrastajú z jedného koreňa a svojimi výsledkami vplývajú jedno na druhé“.

V. Kandinský

■ SCHÖNBERG A UMELECKÉ SMERY 20. STOROČIA: Idea zblíženia rôznych druhov umenia mala veľkú popularitu v čase dozrievania umeleckej osobnosti A. Schönberga. Talentovaní umelci, ako P. Klee, V. Kandinský, G. Apollinaire a sám Schönberg mohli už v strede svojho života vyniesť konečný súd o svojom celkovom smerovaní. No i tak neopustili cesty hľadania. Zaujímavé — opäť ich orientovali na hraničné medze príbuzných druhov umenia. Vzájomné prenikanie poézie a maliarstva, hudby a literatúry, maliarstva a hudby priniesli objavy vo farbách, zvuku, v línii, v intonácii a pod.

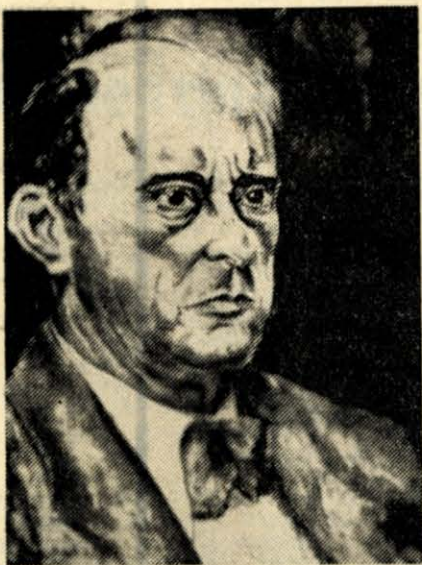
Cesta interpreta k Schönbergovej hudbe — to je neustále porovnávanie s inými druhmi umenia, z ktorých treba vyabstrahovať príbuzné črty — nie pre osobné sympatie, ale preto, že A. Schönberg mal s týmito druhmi umenia priamy kontakt.

A. Schönberg sa narodil v r. 1874. Bola to doba, kedy sa plne sformovali umelecké zásady impresionizmu, ktorý nemohol neplyvať na nemeckú kultúru. A predsa — Nemci boli duševne vzdialení francúzskej hedonistickej povahy! Impresionizmus zmenil nielen súčasné videnie a počutie, ale aj citenie, ktoré sa stalo oveľa jemnejším. Rozloženie farby na jednotlivé elementy a vnímanie každého z nich, prechod od farby k farbe — na princípe doplnovania, nie kontrastu, narušovanie presných kontúr: tieto maliarske princípy našli pendant vo zvukoch a začali ich využívať i skladatelia. Niektoré klavírne diela Schönberga možno prirovnať k abstrakcii neoimpresionizmu (Seurat, Signac — a zvlášť Cezanne). Schönberg sa snažil dosiahnuť rovnoprávnosť medzi impresionistickými vibrovaním a klasickou nezvratnosťou. Ale svojím umením chcel dosiahnuť viac než súlad, ktorý sa človeku v živote nedostáva. Smeroval k radikálnejším reformám kubizmu, ktoré sa viažu na revolucionárov ducha: Picassa a Braquea.

Pablo Picasso pokoril starožitnú koncepciu perspektívy. Princíp kubizmu odraza súčasnosť nie iba tak ako ju vidíme, ale najmä tak, ako ju poznáme. Hlavnou zásadou tu je, predstaviť si, že stojíme na jednom mieste, z ktorého vi-

Lýdia Majlingová

Umenie Arnolda Schönberga

Portrét Arnolda Schönberga od G. Gershwina.

díme zobrazený predmet akoby z rôznych uhlov, mnohonásobne — v hudbe sa zdá, akoby sme v tú istú chvíľu počuli rôzne intonácie jednej a tej istej melódie. Celok sa tak stáva ťažšie vnímateľný. Klavírny štýl A. Schönberga v strednej perióde tzv. ortodoxnej dodekafónie je preto zvlášť ťažký — pri interpretácii, aj sluchom vnímaní. Povaha tak duševne bohaté a fantasticky činné, ako boli Picasso a Schönberg, nie raz menili počas života umelecký štýl. V kritických momentoch agresívnosti fašizmu sa zvlášť silne prejavil ich skrytý národný expresionizmus.

Nemecký expresionizmus bol plodom romantizmu a dal si za úlohu interpretovať tragické nacionálne otrasy. Schönberg bol jedným z jeho zakladateľov, ved (ako umelci) pracoval v mníchovskej skupine „Blaue Reiter“ — súčasne s Kandinským, Kleeom, Larionovom, Malevičom a ďalšími. Pod zástavou expresionizmu sa istý čas zjednotila celá sú-

časná avantgarda. Keď sa presídlili do Berlína, úspešne konkurovali Parížu vo vytvorení druhého centra novátorského umenia.

Osobitá paleta expresionistických farieb s pochmúrnou čiernou, so škoricovo-hnedými tónmi, prátými výbuchmi červenej (obrazy O. Kokoschku) nemohli neplyvať na Schönberga, ktorý si obľúbil a priam objavil zvukovú expresiu nízkého registra klavíra (op. 42, II. časť).

Subjektivismus, ktorý sa čoraz nástojčivejšie prejavil vo výrazných detailoch, manierach a témach, priviedol umelcov k tomu, že expresionizmus sa prerodil v nový, rýchlo sa šíriaci štýl.

Viedenská secesia, spätá s menami G. Klimta, O. Kokoschku, A. Loosa — a v nie poslednom rade so Schönbergom, odrážala rozklad života v hlavnom centre rozpadajúcej sa monarchie, ktoré sa pomaly stávalo mestom periférnym. Črty romantizmu (odvážna kombinácia výrazných prostriedkov, dráždivý erotizmus, abstraktná citovosť, únik do ne-reálnosti, spätosť s históriou, kopírovanie prírody) boli, zdá sa, privedené na samé hranice. Súčasne sa spájali s prvami konštruktivistickéj rytmicnosti, purizmu, funkčnosti. To dokopy dávalo syntézu, eklektiku.

V klavírnom umení A. Schönberga sa prejavujú obe tendencie secesie: dekora-

tívnosť, zvuková hojnosť na jednej strane a zjavná asymetrickosť, paralelizmus rozvedenia tematického materiálu — na druhej strane. Prostota sa často strieda s rafinovanou zložitou, sentimentalizmus — s extaticnosťou. Jeho hudobná secesia dovŕšila romantizmus, hoci vlastne proti nemu vystúpila...

Nezmyselnosť I. svetovej vojny ostrým klinom prenikla do tvorby všetkých umelcov, ktorí ju prežili. Zvlášť jasne jej absurdnosť zobrazil dadaizmus. To bolo nie pokračovanie — skôr intenzitná vzbura, spätá s negáciou najkru-tejšej z dovtedajších vojen. Dadaizmus, ktorý vznikol vo Švajčiarsku, našiel zvlášť úrodnú pôdu v Nemecku dvadsiatych rokov. Jeho očistná sila paradoxov imponovala Schönbergovi, ktorý v tom čase ukončil etapu emancipácie disonancí a pripravoval dodekafonickú reformu.

Dala by sa viesť analógia medzi hudbou A. Schönberga a umeleckými smermi, ktorými bolo ovplyvnené umenie prvej polovice 20. storočia. Poetickosť niektorých klavírných diel bola nepochybne výsledkom literárnych záľub skladateľa. Intímne zblíženie hudby a poézie rodilo ulivujúco svieže výhonky...

História spätosti rôznych druhov umenia nie je ešte napísaná. A predsa je jednou z najžiadanejších kníh už veľa rokov. Ten, kto by ju chcel napísať, stál by pred veľkou, z radu sa vymykajúcou úlohou. Pred úlohou, ktorá má veľké hĺbky a odkrýva nové poznania. Jej autor by potreboval jazyk poeta a sebaovládanie rečníka, aby sa „neutopil“ v šírke materiálu.

A tak táto téma čaká. Čaká na niekoho veľmi veľkého, jedinečného, hlbokého. Jeho čas ešte neprišiel...

(R. M. RILKE)

HUDOBŇÝ ŽIVOT — dvojtyždenník. Vydáva Slovkoncert vo Vydavateľstve OBZOR, n. p., ul. Čs. armády 35, 893 38 Bratislava. Vedúci redaktor: dr. Zdenko Nováček, CSc. Redakčná rada: Pavol Bagin, Eubomír Čížek, prom. hist. Ladislav Dóša, Miloš Jurkovič, Alojz Luknár, prom. ped. Zdenko Mikula dr. Michal Palovčík, dr. Gustáv Papp, Miroslav Šulc, Bohumil Trnečka, Bartolomej Urbanec. Adresa redakcie: Gorkého 13/VI., 893 36 Bratislava, telefón 38234. Administrácia: Vydavateľstvo OBZOR, n. p., ul. Čs. armády 35, 893 36 Bratislava. Inzerčné oddelenie: Gorkého 13, 893 36 Bratislava. Tlačia Nitrianske tlačiarne, n. p., 949 01 Nitra. Rozširuje PNS. Objednávky predplatiteľov prijíma PNS — Ústredná expedícia tlače, administrácia odbornej tlače, Gottwaldovo nám. 48/IV, 805 10 Bratislava. Objednávky odberateľov v zahraničí prijíma SLOVART, n. p., spol. Leningradská ul. č. 11/I, 896 26 Bratislava. Cena jedného výtlačku 2 Kčs. Neobjednané rukopisy sa nevracajú. Indexné číslo 2/15. Registračné číslo: SÚTI 6/10

BHS**BHS****XII.****BHS****BHS**

BRATISLAVSKÉ HUDOBNÉ SLÁVNOSTI

člen Európskej asociácie hudobných festivalov.

Bratislava 9. - 23. októbra 1976

PROGRAM UMELECKÝCH PODUJATÍ

Sobota, 9. októbra

10,30 — Zrkadlová sieň Primaciálneho paláca
SLÁVNOSTNÉ OTVORENIE XII. ROČNÍKA BHS
Slovenský komorný orchester
Umelecký vedúci — Bohdan Warchal
Moyzes, Vivaldi
16,00 — Zrkadlová sieň Primaciálneho paláca
Sonátový recitál
JOSEF SUK, husle
JOSEF HÁLA, klavír
Brahms, Beethoven, Franck
19,00 — Slovenské národné divadlo
Súbor opery SND
Dirigent — ZDENĚK KOŠLER
Réžia — BRANISLAV KRÍŠKA
Cikker — VZKRIESENIE (premiéra)
19,30 — Koncertná sieň SF
VIEDENSKÝ SYMFONICKÝ
Dirigent — CARLO MARIA GIULINI
Sólista — RAFAEL OROZCO, klavír
Brahms
22,00 — Koncertná sieň Čs. rozhlasu
Večer vietnamskej hudby
TRAN VAN KHÉ a TRAN THI THUY NGOC

Nedeľa, 10. októbra

10,30 — Koncertná sieň SF
Organový recitál
IVAN SOKOL
Liszt, Mendelssohn-Bartholdy, Franck, Grešák
10,30 — Hudobná sieň Bratislavského hradu
BORODINOV KVARTELO
Čajkovskij, Stravinskij, Schubert, Šostakovič
16,00 — Koncertná sieň Čs. rozhlasu
SLOVENSKÍ MADRIGALISTI
Zbormajster — Ladislav HOLÁSEK
Sólisti — MAGDALÉNA HAJÓSSYOVÁ, soprán
ANNA KAJABOVÁ, soprán
LUBA BARICOVÁ, alt
PETER DVORSKÝ, tenor
JOZEF RANINEC, bas
HERTA MAĐAROVÁ, čembalo
Zemanovský, Očenáš, Beneš, Parík, Salva, Zeljenka, Roškovský
19,00 — SND
MOSKOVSKÁ KOMORNÁ OPERA
Sostakovič — NOS
19,30 — Koncertná sieň SF
ČESKÁ FILHARMONIA
Dirigent — ZDENĚK KOŠLER
Sólista — CHRISTIAN FERRAS, husle
Pauer, Mozart, Ravel
Pondelok, 11. októbra

16,00 — Zrkadlová sieň Primaciálneho paláca
PENTACLE, dychové kvinteto
Mozart, Kelemen, Pousseur, Schat
19,00 — SND
MOSKOVSKÁ KOMORNÁ OPERA
Paskevič — SKUPÁN
19,30 — Koncertná sieň SF
ČESKÁ FILHARMONIA
PRAŽSKÝ FILHARMONICKÝ ZBOR
Dirigent — VÁCLAV NEUMANN
Zbormajster — JOSEF VESELKA
Sólisti — EUGÉNIA MOLDOVEANUOVÁ, soprán
MARGARITA LILOVA, mezzosoprán
BENIAMINO PRIOR, tenor
GHERGHE CRASNARU, bas
Verdi — REKVIEM
Utorok, 12. októbra

16,00 — Koncertná sieň U klarisiek
KOMORNÝ KONCERT ČESKEJ A SLOVENSKEJ
TVORBY
MILOŠ JURKOVIČ, flauta
JOZEF ZSAPKA, gitara
JOZEF HANUSOVSKÝ, hobo
MILOŠ STAROSTA, klavír
BRIGITA ŠULCOVÁ, soprán
BRATISLAVSKÉ DYCHOVÉ KVINTETO
Kofínek, Hlobil, Moyzes, Hatrik
19,00 — SND
Baletný súbor RUMUNSKÉJ OPERY KLUŽ-NAPOCA
Vivaldi — ŠTVORO ROČNÝCH OBDOBÍ
Olah/Popovič — HOLD BRANCUSIMU
19,30 — Koncertná sieň SF
MNICHOVSKÝ KOMORNÝ ORCHESTER
Dirigent — HANS STADLMIR
Sólisti — BARRY TUCKWELL, lesný roh
SIGRID CENARIUOVÁ, husle
Mozart, Schubert, Haydn
Streda, 13. októbra

16,00 — Koncertná sieň Čs. rozhlasu
LINDSAYOVO KVARTETO
Haydn, Bartók, Beethoven
19,00 — SND
RUMUNSKÁ OPERA KLUŽ-NAPOCA
Tudor Jarda — LES ORLOV
19,30 — Koncertná sieň SF
SYMFONICKÝ ORCHESTER BULHARSKEJ
TELEVIZIE A ROZHLASU
Dirigent — VASIL STEFANOV
Sólisti — KLÁRA HAVLÍKOVÁ, klavír
MINČO MINČEV, husle
Tapkov, Suchoň, Čajkovskij
Štvrtok, 14. októbra

16,00 — Zrkadlová sieň Primaciálneho paláca
INTERPÓDIUM '76
ECKARD HAUPT, flauta
Karl-Heinz Naumann, klavírny sprievod
IVAN KONZULOV, barytón
Vinci, Prokofiev, Scarlatti, Carlssimi, Schubert,
Mahler, Ravel, Anfossi
19,00 — SND
Baletný súbor SND
Dirigent — TIBOR FREŠO
Choreografia — MIROSLAV KÚRA
Réžia — PETR WEIGL

Prokofiev — RÓMEO A JÚLIA
19,30 — Koncertná sieň Čs. rozhlasu
INTERPÓDIUM '76
Győrský filharmonický orchester
Dirigent — ANTAL JANCOSOVICS
Sólisti — IMRE ROHMANN, klavír
TIHAMÉR ELEK, flauta
SRETEN KRSTIČ, husle
Mozart
19,30 — Koncertná sieň SF
TEATRO COMUNALE BOLOGNA
Orchester Slovenskej filharmónie
Dirigent — TITO GOTTI
Réžia — VITTORIO PATANÉ
Sólisti — CETTINA CADELLOVÁ, soprán
CARMEN LAVANIOVÁ, soprán
ERNESTO PALACIO, tenor
ALESSANDRO CORBELLÍ, barytón
CLAUDIO DESDERI, barytón
GASTONE SARTI, bas
Rossini — HODVÁBNY REBRÍK
Cimárosa — IL MAESTRO DI CAPELLA

Piatok, 15. októbra

16,00 — Zrkadlová sieň Primaciálneho paláca
INTERPÓDIUM '76
BRONISLAWA KAWALLOVÁ, klavír
JORGE RODRIGUEZ, klarinet
o. i. Chopin, J. S. Bach
19,00 — SND
Súbor opery SND
Dirigent — ONDREJ LENÁRD
Réžia — BRANISLAV KRÍŠKA
Cikker — VZKRIESENIE (II. premiéra)
19,30 — Koncertná sieň SF
INTERPÓDIUM '76
Štátna filharmónia Košice
Dirigent — BYSTRÍK REZUCHA
Sólisti — MIHAELA MARTINOVÁ, husle
IDA ČERNECKÁ, klavír
CSABA PETRU, husle
Mendelssohn-Bartholdy, Chopin, Paganini
22,00 — Koncertná sieň Čs. rozhlasu
Večer indickej hudby
ARVIND PARIKH so skupinou

Sobota, 16. októbra

10,30 — SND
Súbor baletu SND
Dirigent — ADOLF VYKÝDAL
Choreografia a réžia — JOZEF ZAJKO
Morozov — DOKTOR AJBOLI
16,00 — Zrkadlová sieň Primaciálneho paláca
INTERPÓDIUM '76
IRINA VINOGRADOVÁ, klavír
Chopin, Skriabin, Prokofiev
19,00 — SND
Súbor opery SND
Dirigent — VIKTOR MÁLEK
Réžia — BEDŘICH KRAMOSIL
Verdi — TRAVIATA
19,30 — Koncertná sieň SF
INTERPÓDIUM '76
Symfonický orchester hlavného mesta Prahy FOK
Dirigent — STANISLAV MACURA
Sólisti — BOŽENA STEINEROVÁ, klavír
WINFRIED APEL, klavír
Liszt, Mendelssohn-Bartholdy, Dvořák
22,00 — Koncertná sieň Čs. rozhlasu
PRAŽSKÁ KOMORNÁ HARMONIA
Dirigent — JAN TAUSINGER
Sólista — IVAN ŠTRAUS, husle
Mysliveček, Beethoven, Rychlík, Stravinskij

Nedeľa, 17. októbra

19,30 — Koncertná sieň Čs. rozhlasu
BEETHOVENOV KVARTELO RÍM
Mozart, Martinů, Brahms
19,30 — Koncertná sieň SF
SYMFONICKÝ ORCHESTER HLAVNÉHO MESTA
PRAHY FOK
SLOVENSKÝ FILHARMONICKÝ ZBOR
Dirigent — VÁCLAV SMETÁČEK
Zbormajster — JÁN Mária DOBRODINSKÝ
ONDREJ FRANCISCI
Sólisti — MAGDALÉNA HAJÓSSYOVÁ, soprán
JAROSLAV TOMÁNEK, tenor
JAROSLAV MAJZNER, barytón
ZDENĚK JLEK, klavír
Dobiáš, Orff

Pondelok, 18. októbra

16,00 — Koncertná sieň Čs. rozhlasu
PRAŽSKÝ KOMORNÝ SÓLISTI
Umelecký vedúci — HUBERT ŠIMÁČEK
Dirigent — EDUARD FISCHER
Sólisti — HANS FISCHNER, čembalo
JIRÍ TOMÁŠEK, husle
HUBERT ŠIMÁČEK, viola
VÁCLAV JIROVEC, violončelo
Händl, J. S. Bach, Válek, Mendelssohn-Bartholdy
19,00 — SND
Súbor opery SND
INTERPÓDIUM '76
Dirigent — TIBOR FREŠO
Réžia — BRANISLAV KRÍŠKA
Sólistka — BOŽENA PORZYŇSKÁ, soprán
Puccini — TOSCA
19,30 — Koncertná sieň SF
INTERPÓDIUM '76
Orchester Slovenskej filharmónie
Dirigent — VALENTIN KOŽIN
Sólisti — J. MARTIN HÄNDLER, husle
IVAN DRENÍKOV, klavír
Chačaturian, Ščedrin, Beethoven

Utorok, 19. októbra

16,00 — Zrkadlová sieň Primaciálneho paláca
BRATISLAVSKÉ KOMORNÉ ZDRUŽENIE
Dirigent — VLASTIMIL HORÁK
Sólista — DUDOLF MACUDZINSKI, klavír

Koželuh, Hummel, Tisné, Zimmer
19,00 — SND
Súbor opery SND
Dirigent — VIKTOR MÁLEK
Réžia — JÚLIUS GYERMEK
Urbanec — PANI ÚSVITU
19,30 — Koncertná sieň SF
SYMFONICKÝ ORCHESTER ČESKOSLOVENSKEHO
ROZHLASU BRATISLAVA
Dirigent — MILTIADES CARIDIS
Sólisti — SLAVKA TASKOVA-PAOLETTI, soprán
VLADIMÍR KRPAŇ, klavír
Nono, Čajkovskij

Streda, 20. októbra

16,00 — Hudobná sieň Bratislavského hradu
ŠTÁTNY KOMORNÝ ORCHESTER ŽILINA
Dirigent — EDUARD FISCHER
Sólisti — KATARINA LELOVIČOVÁ, organ
KRISTINA NOVÁKOVÁ, harfa
Haydn, Novák, Mozart, Markovič
19,00 — SND
Súbor opery SND
Dirigent — GERHARD AUER
Réžia — MIROSLAV FISCHER
Strauss — SALOMÉ
19,30 — Koncertná sieň SF
SLOVENSKÝ KOMORNÝ ORCHESTER
Umelecký vedúci — BOHDAN WARCHAL
Sólisti — ANDRÉ BERNARD, trúbka
MILOŠ JURKOVIČ, flauta
Vivaldi, Očenáš, Telemann, Britten
19,30 — Koncertná sieň Čs. rozhlasu
KINSHI TSURUTA a KATSUYA YOKOYAMA
Skladby pre spev, japonskú lutnu a bambusovú
flautu

Štvrtok, 21. októbra

Koncertná sieň U klarisiek
KOMORNÝ KONCERT Z TVORBY LOTYŠSKÝCH
SKLADATELOV
TATJANA FRAŇOVÁ, klavír
VIKTOR ŠIMČISKO, husle
PAVOL KOVÁČ, klavír
VLADISLAV BRUNNER, flauta
RUDOLF MACUDZINSKI, klavír
EVA SALAYOVÁ, klavír
JÁN SALAY, klavír
BRATISLAVSKÉ KVARTETO
Ivanovs, Káson, Zemzars, Licitis
19,00 — SND
MEDZINÁRODNÁ TRIBÚNA MLADÝCH INTERPRETOV (UNESCO) HUDBNÉ DIVADLO
Symfonický orchester Čs. rozhlasu Bratislava
Dirigent — ONDREJ LENÁRD
19,00 — Nová scéna
Súbor Novej scény
Dirigent — ZDENĚK MACHÁČEK
Réžia — I. S. BARABASOV
Ryžov/Kolker — KREČINSKIJ (muzikál)
19,30 — Koncertná sieň SF
Večer operných árií
JAMES KING, tenor
KARIN LOYEE, soprán
Orchester opery SND
Dirigent — STEFAN SOLTEST
Slovenský filharmonický zbor
Zbormajster — JÁN Mária DOBRODINSKÝ
Wagner, Verdi

Piatok, 22. októbra

16,00 — Koncertná sieň U klarisiek
KOMORNÝ KONCERT ČESKEJ A SLOVENSKEJ
TVORBY
Mikula, Kresánek, Kučera
19,00 — SND
WIENER VOLKSOPER
Mozart — UNOS ZO SERAILU
19,30 — Koncertná sieň SF
KYJEVSKÝ KOMORNÝ ORCHESTER
Dirigent — IVAN BLAŽKOV
22,00 — Koncertná sieň Čs. rozhlasu
TURIBIO SANTOS, gitara
Le Roy, de Visée, Sanz, J. S. Bach, Sor, Nobre,
Krieger, Turina, Villa-Lobos, Barrios

Sobota, 23. októbra

10,30 — Zrkadlová sieň Primaciálneho paláca
KONCERT IN MEMORIAM DMITRIJ ŠOSTAKOVIC
ZDENĚK HUSEK, viola
PETER TOPERCZER, klavír
LUBA BARICOVÁ, alt
JURAJ BENEŠ, klavír
FILHARMONICKÉ KVARTETO
16,00 — Koncertná sieň SF
MEDZINÁRODNÁ TRIBÚNA MLADÝCH INTERPRETOV (UNESCO) HUDBNÉ DIVADLO
koncert operných árií
Symfonický orchester Čs. rozhlasu Bratislava
Dirigent — ONDREJ LENÁRD
19,00 — SND
Súbor opery SND
Dirigent — VIKTOR MÁLEK
Réžia — MIROSLAV FISCHER
Menotti — MÉDIUM
Hazon — SOBAŠNA KANCELÁRIA
19,30 — Koncertná sieň SF
ORCHESTER SLOVENSKEJ FILHARMÓNIE
Dirigent — LADISLAV SLOVÁK
Sólista — CHRISTOPH ESCHENBACH, klavír
Beethoven, Moyzes

ZMENA PROGRAMU A ÚČINKUJÚCICH
VYHRADENÁ!

★
PREDPREDAJ VSTUPENIEK:
— na koncerty v predpredaji Bratislavskej informačnej a propagačnej služby Nám. SNP 14,
— na operné predstavenia v predpredaji opery Slovenského národného divadla Gorkého ulica.